

Obilježja kriminalističkoga diskursa u osječkoj krimi trilogiji Drage Hedla

Jajtić, Marijana

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:388165>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-25**

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Jednopedmetni diplomski studij Hrvatskoga jezika i književnosti

Marijana Jajtić

**Obilježja kriminalističkoga diskursa u osječkoj krimi trilogiji Drage
Hedla**

Diplomski rad

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Dubravka Brunčić

Osijek, 2022.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Odsjek za hrvatski jezik i književnost

Jednopedmetni diplomski studij Hrvatskoga jezika i književnosti

Marijana Jajtić

Obilježja kriminalističkoga diskursa u osječkoj krimi trilogiji Drage Hedla

Diplomski rad

Znanstveno područje humanističkih znanosti, znanstveno polje filologija,
znanstvena grana teorija i povijest književnosti

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Dubravka Brunčić

Osijek, 2022.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napisao/napisala te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s navođenjem izvora odakle su preneseni. Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan/suglasna da Filozofski fakultet u Osijeku trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta u Osijeku, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, 14. 9. 2022.

Marijana Jajčić, 0122225679

Ime i prezime studenta, JMBAG

Sažetak

Cilj je ovoga diplomskoga rada, u prvom redu, prikaz podžanrovskih osobitosti policijske procedure, kriminalističkoga trilera te noir i protuurotničkoga (non-conspiracy) trilera na primjeru osječke krimi trilogije Drage Hedla koju čine romani: *Izborna šutnja* (2014.), *Ispovjedna tajna* (2015.) i *Kijevska piletina* (2019.). U *Izornoj šutnji* i *Ispovjednoj tajni* prepoznaju se obilježja policijske procedure, dok se u *Kijevskoj piletini* može govoriti o podžanrovskoj hibridnosti, tj. elementima policijske procedure i nekoliko podvrsta trilera. Pri analiziranju podžanrovskih osobitosti koristit će se znanstvena literatura Johna Scaggsa, Dejana Milutinovića, Fitrie Akhmerti Primasite i Heddyja Shrija Ahimse-Putreja. U drugom redu, cilj je ovoga rada prikazati kritiku modernoga društva u Hedlovim kriminalističkim romanima koji su inspirirani stvarnim događajima podvođenja maloljetnica u Osijeku i odvijanjem tranzicijskih procesa modernizacije, demokratizacije i privatizacije, pod okriljem Domovinskoga rata, koji su obilježeni kriminalom, korupcijom i nepravdom. Pri analiziranju navedenoga korišteni su znanstveni radovi Zdenka Zemana, Ivana Rogića i skupine autora te Vladana Čuture.

Ključne riječi: Drago Hedl, kriminalistički roman, policijska procedura, triler, kritika modernosti

1. Uvod

Poticaj za pisanje osječke krimi trilogije Drago Hedl temeljio je na stvarnom događaju podvođenja maloljetnica u Osijeku. Romani *Izborna šutnja*, *Ispovjedna tajna* i *Kijevska piletina* predstavljaju glavni predložak za žanrovsku analizu i analiziranje kritike modernoga društva, kao glavnih obilježja Hedlova kriminalističkoga diskursa. Drago Hedl poznati je i nagrađivani hrvatski novinar i književnik, a drugo poglavlje rada koje je naslovljeno Drago Hedl – novinarski i književni rad donosi kratki pregled njegovog novinarskog i književnog stvaralaštva. Također, u potpoglavlju drugog poglavlja koje je naslovljeno Osječka krimi trilogija donosi se kratki sadržaj triju radnji romana. Treće poglavlje rada pod nazivom Policijska procedura i triler kao podžanrovi kriminalističkoga romana donosi uvodna razmatranja o navedenim podžanrovima. U četvrtom poglavlju, koje je naslovljeno Obilježja policijske procedure i trilera u Hedlovoj osječkoj krimi trilogiji, analizirana su žanrovska obilježja policijske procedure i nekoliko podvrsta trilera, a to su noir triler i protuurotnički (non-conspiracy) triler. Iz navedene analize može se zaključiti da je u Hedlovim romanima prisutno miješanje podžanrovskih obrazaca kriminalističkoga romana. Nadalje, peto poglavlje definira pojam modernosti, modernizacije i modernizma te donosi prikaz tranzicijskih procesa u Hrvatskoj iza kojih se krije kriminalna pozadina. Šesto poglavlje rada tematizira kritiku modernoga društva te je podijeljeno na tri potpoglavlja u kojima su prikazani čimbenici koji čine modernost, a koji su vladanjem bezakonja dovedeni u pitanje. Naime, u četvrtom poglavlju ovoga rada analizirana su ubojstva maloljetnica, tj. istrage navedenih zločina u kojima se prepoznaju obilježja policijske procedure, a u petom poglavlju analizirani su zločini koji se povezuju s modernim društvom i koji su nastali kao posljedica procesa modernizacije. Sedmo poglavlje rada posvećeno je zaključnoj riječi, dok je u osmom poglavlju rada popisana korištena literatura.

2. Drago Hedl – novinarski i književni rad

Drago Hedl rodio se 24. siječnja u Osijeku 1950. godine (Usp. „Telegram.hr.”, a, bez dat.). Iako je studirao književnost, novinarstvom se profesionalno bavi od 1980. godine (Usp. „Radio slobodna Evropa [RSE]”, bez dat.). Navedene godine započinje se u *Glasi Slavonije* te od 1986. do 1991. godine obnaša funkciju glavnoga urednika (Usp. „Telegram.hr.”, a, bez dat.) Kako navode izvori, pisao je i za mnoge druge časopise i novine, a to su: *Slobodna Dalmacija*, *Novi list*, *Feral Tribune*, *The Guardian*, *The Times* te *Jutarnji list* (Usp. „Telegram.hr.”, a, „RSE” bez dat.). Novinarskim radom stekao je i nekoliko nagrada, a to su: *Otokar Keršovani*¹, *Knigh International Journalisam Award*², nagradu *Southeast European Media Organisationa* (2008.) te nagradu *Central European Initiativea* (2008.) za doprinos istraživačkome novinarstvu (Isto). Također, 2011. godine odlikovan je *Redom Stjepana Radića* za: „osobit ljudski i profesionalni doprinos borbi za ljudska prava, promicanju pravde i demokracije te otkrivanju istine, a u prigodi Međunarodnog dana ljudskih prava” („Narodne novine [NN]”, 2011).

Kada je riječ o književnom radu, njegovo ime veže se uz pisanje publicistike i trilera (Usp. „Telegram.hr.”, a, bez dat.). Napisao je dvije zbirke kratkih priča, tri publicističke knjige³ te knjigu feljtona i političkih intervjua („Najbolje knjige [NK]” bez dat.). Pisao je i dramske tekstove, a tri su izvedena u osječkom komornom kazalištu Minitatar: *Otkaćeni* (1982.), *Aerobic Story* (1984.) i *Žar na vodi* (1985.) (Usp. „Moderna vremena [MV]”, a, bez dat.). Među romanima koje je napisao izdvaja se pet naslova, a to su: *Donjodravsko obala*⁴ (2013.), *Izborna šutnja* (2014.), *Ispovjedna tajna* (2015.), *Vrijeme seksa u doba nevinosti* (2018.) te *Kijevska piletina* (2019.). Njegov je prvi kriminalistički roman *Izborna šutnja* (2014.) koji s *Ispovjednom tajnom* (2015.) i *Kijevskom piletinom* (2019.) čini kriminalističku trilogiju („Telegram.hr.”, a, bez dat.). U sljedećem potpoglavlju bit će predstavljena Hedlova krimi trilogija koja je glavni predložak za analizu u ovome radu.

¹ Nagradu *Otokar Keršovani* Drago Hedl dobio je 2015. godine kao nagradu za životno djelo koje obuhvaća rad od četrdeset godina u različitim medijima. Važno je istaknuti kako je bio jedan od prvih koji je pisao o ratnim zločinima na prostoru Osijeka (Usp. „Hrvatsko narodno društvo [HND]”, 2015).

² Nagradu *International Journalisam Award* Drago Hedl dobio je 2006. godine od IFC-a (International Centre for Journalists) zbog prijatnji smrću, prebijanja, verbalnih uvreda zbog izvještavanja o ratnim zločinima i prijatnji vlasti („Telegram.hr.”, b, 2015).

³ Knjiga *Glavaš, kronika jedne destrukcije* proglašena je najboljim publicističkim djelom 2010. godine, a nagradu je dobila od *Jutarnjeg lista* („MV”, a, bez dat.).

⁴ Roman *Donjodravsko obala* 2014. godine osvojila je nagradu *Kočićevo pero* („MV”, a, bez dat.). Hrvatsko narodno kazalište otkupilo je autorska prava za dramaturgiju toga romana, a premijerno je prikazana 28. lipnja 2019. godine. („Telegram.hr.”, c, bez dat.).

2.1. Osječka krimi trilogija

U ovome se radu analiziraju kriminalistički romani *Izborna šutnja*, *Ispovjedna tajna* i *Kijevska piletina* koji su tematski povezani jer dijele iste glavne likove, a to su istražitelj Vladimir Kovač, forenzičarka Vesna Horak, novinar Stribor Kralj te glavni osumnjičeni - političar Ivan Horvatić. Na tematskoj razini prati se, iz romana u roman, niz zločina iza kojih stoji lik političara Ivana Horvatića. Zločini koji se tematiziraju u romanima vezani su za pedofiliju, silovanje, naručivanje ubojstava te švercanje oružja kroz suradnju mafija na području hrvatskoga i srpskoga podzemlja. Naziv osječka povezuje se s mjestom na kojem se odvija najveći dio radnje, dok se manji dio zbivanja odvija u Beogradu i Kijevu.

Drago Hedl 2014. godine otkrio je javnosti lanac prostitucije u dječjem domu u Osijeku⁵. Kako se navodi u *Slobodnoj Dalmaciji*, djevojčice u dobi od 13 do 14 godina podvođene su uglednim pripadnicima poslovnoga i javnoga života (Usp. Neveščanin, a, 2022). Navedene informacije Drago Hedlu otkrio je Dragutin Pocrnić⁶ čiji je sin boravio u istoimenome Domu 2009. godine (Pauček-Šljivak, 2021). Protiv korisnika navedenih usluga nikad nije pokrenut istražni postupak, a kazne koje su izrečene odnose se na zločine podvođenja, podvođenja djeteta, iskorištavanje djece i maloljetnih osoba za pornografiju i posjedovanje dječje pornografije na računalnom sustavu i mreži te sprječavanje zaštite djeteta i maloljetnih osoba (Usp. Neveščanin, a, 2022, Pauček-Šljivak, 2021). Navedeni događaji poslužili su Drago Hedlu kao poticaj za pisanje osječke krimi trilogije: „Kao i mnoge priče koje se otkriju i budu aktualne nekoliko dana, dobivaju naslovnice i udarne termine, ta priča pala je u zaborav. Ja sam je pokušao istrgnuti tako što sam napisao tri romana” (Hedl prema „N1”, 2021).⁷

Iako je Drago Hedl stvarni događaj iskoristio kao povod za pisanje osječke krimi trilogije, važno je istaknuti da su likovi i zbivanja izmišljeni te je u fiktivnom liku Ivana Horvatića utjelovio sve negativne karakteristike više aktera koji su bili uključeni u navedeni događaj (Neveščanin, b, 2022). Navedeni negativac na kraju trećeg dijela trilogije, *Kijevske piletine* biva priveden pravdi, dok u stvarnosti krivci nisu odgovarali za počinjena nedjela. U jednom je od intervjua Drago Hedl izjavio kako je stvarne počinitelje zločina odlučio kazniti u svojim romanima jer, kao što je rečeno,

⁵ Riječ je o Domu za odgoj djece i mladeži u Osijeku koji se nalazi na Vinkovačkoj cesti 61 (Neveščanin, a, 2022).

⁶ Između ostaloga, Dragutin Pocrnić optužen je za lažno prijavljivanje te širenje lažnih i uznemirujućih glasina. Boravio je u pritvoru, zatvorskoj bolnici u Svetošimunskoj ulici u Zagrebu, gdje je proveo pet mjeseci, sve do 27. rujna 2009. godine. Hrvatska je Pocrniću, zato što je bio nevin u zatvoru morala isplatiti 30 400 kuna (Pauček-Šljivak, 2021).

⁷ Djevojčice su bile podvođene za kutiju Marlboro, bon za mobitel i 50 kuna. Hedl nikad nije objavio imena onih koji su koristili usluge jer bi ih navedeni korisnici vjerojatno tužili zbog povrede ugleda i dostojanstva. Također, treba imati na umu i maloljetne djevojčice koje na sudu ne bi priznale sve ono što su Drago Hedlu (Neveščanin, b, 2022).

pravda u stvarnosti nije zadovoljena (Isto). Sve navedeno ide u prilog činjenici da je „zanimanje za stvarno, ta zaokupljenost činjenicama i činjeničnošću jedna od bitnih odlika krimića” (Mandić, 2015: 185).

U prvom se romanu *Izborna šutnja* (2014.) tematizira pedofilija i istraživanje smrti maloljetnica Ivane Borovac i Sanje Vuković iza kojih stoji političar Ivan Horvatić. U drugom se romanu *Ispovjedna tajna* (2015.) tematizira istraživanje slučaja silovanja i ubojstva maloljetne osobe Maše (Magdalene) Bagarić i u tome je slučaju u pozadini ime Ivana Horvatića. U trećem se romanu *Kijevska piletina* (2019.) tematizira razrješavanje kriminalnog slučaja Maše Bagarić, a zločinac napokon biva priveden pravdi. Osim tematike pedofilije, silovanja i ubojstava u romanima se tematizira zloupotreba položaja, društvene moći i utjecaja. Naime, ugledni političar svoj položaj iskorištava kako bi utjecao na rad policije, zdravstvenoga sustava te medija, a sve radi ostvarivanja vlastitih ciljeva. U trilogiji se kritiziraju negativni aspekti društva zbog postojanja mita i korupcije u državnim službama.

O popularnosti ove trilogije govori i prijevod na talijanski jezik. Naime, talijanska nakladnička kuća Marsilia 2017. godine izdala je prijevod *Izborne šutnje*, a 2019. godine prijevod *Ispovjedne tajne* (Usp. „MV”, b, bez dat.). Također, prema navedenim romanima snimljena je šestodijelna serija *Šutnja*, snimana od ožujka do lipnja 2021. godine, a emitirana na HRT-u tijekom ožujka 2022. godine („Hrvatska radio televizija [HRT]”, 2022). O Hedlovoj književnoj virtuoznosti svjedoči i rečenica Jagne Pogačnik (2015): „Hedl je trenutno jedan od najintrigantnijih i najkvalitetnijih autora kriminalističkih romana u nas”.

3. Policijska procedura i triler kao podžanrovi kriminalističkoga romana

Kriminalistički roman pojavljuje se u različitim podžanrovima. Nije moguće popisati i opisati sve podžanrove kriminalističkoga romana u jednom radu, ali u prvom redu razlikuju se kriminalistički romani Zlatnoga doba, tvrdo kuhani kriminalistički romani i kriminalistički romani policijske procedure kao i mnogi drugi (Usp. Scaggs, 2005: 2 – 10). Najznačajnija je predstavница Zlatnoga doba kriminalističkoga romana Agatha Christie koja s književnim radom započela između dvaju svjetskih ratova (Isto: 19 – 20). S druge strane, najznačajnijim predstavnicima tvrdo kuhanoga kriminalističkoga romana smatraju se Dashiell Hammett i Raymond Chandler (Isto: 29). Navedene škole kriminalističkoga romana „zadržavaju procedure koje određuju policiju”, ali bitno je istaknuti kako se istražitelji navedenih škola kriminalističkoga romana „djelomično oslanjaju na forenziku i kriminologiju u svojim istragama”, tj. u središtu se navedenih škola nalaze privatni istražitelji, a policija i policijske procedure zauzimaju sekundarni položaj (Milutinović, 2015: 130). Naime, pojava policijskih procedura predstavlja logičan slijed jer „prikaz svakog razotkrivanja zločina koji teži autentičnosti i plauzibilnosti mora se oslanjati na postupke policije, tj. temeljiti se na postulatima forenzike i kriminologije” (Isto). Upravo će analiza obilježja policijske procedure na osječkoj krimi trilogiji biti temom sljedećeg poglavlja. Također, važno je spomenuti kako John Scaggs u knjizi *Crime Fiction* (2005.) uz podžanr policijske procedure i ostale navedene podžanrove razlikuje i kriminalističke trilere te povijesne kriminalističke proze.

Policijska procedura pojavila se 30-ih godina 20. stoljeća na francuskom govornom području (Usp. Milutinović, 2012: 518). Tijekom 50-ih godina istoga stoljeća ovaj podžanr kriminalističkoga romana širio se diljem Europe, a tijekom 60-ih godina i romana Eda McBaina širi se i prostorom Amerike⁸ (Isto). Začetnikom i najznačajnijim predstavnikom podžanra policijske procedure smatra se Georges Simenon sa svojim serijalom kriminalističkih romana o istražitelju Julesu Maigretu (Usp. Milutinović, 2015: 129). Uz Simenona začetnik toga žanra je i Emile Gaboriau (Usp. Scaggs, 2005: 87). Međutim, Scaggs ističe kako je u romanima koji prate istražitelja Maigreta slab naglasak na policijskoj proceduri i tiskom surađivanju, a prevelik je naglasak na Maigretovom individualizmu što nije u skladu s obilježjima policijske procedure pa se tako prvom knjigom ovoga podžanra smatra knjiga *Last Seen Wearing* iz 1958. godine autorice Hillary Waugh (Isto). Naime, termin *procedura* kod naziva ovog podžanra, podrazumijeva nove načine, odnosno tehnike u kojima policijski istražitelj slijedi određene procedure policijskog djelovanja pri rješavanju misterioznog zločina (Usp. Primasita i Ahimsa-Putra, 2019: 35). Naime, u podžanru

⁸ Kompleksna priroda američkoga društva rezultirala je nastajanjem novih vrsta zločina koji zahtijevaju stručnjake u rješavanju zločina, tj. policiju (Usp. Primasita i Ahimsa-Putra, 2019: 34).

policijske procedure prikazuju se forenzički postupci kao važni segmenti u rješavanju zločina (Milutinović, 2012: 518). John Scaggs u svojoj knjizi *Crime Fiction* razlikuje podžanr policijskih procedura koji naziva forenzička patološka procedura (Scaggs, 2005: 98). Na temelju navedenoga može se zaključiti to da kriminalistički romani mogu sadržavati elemente različitih podžanrova pa je u tome slučaju riječ o žanrovskoj hibridnosti. Istražitelj u policijskim procedurama profesionalno obavlja svoj posao zajedno s timom te se koristi resursima i tehnologijom, koja mu je na raspolaganju, kako bi riješio određeni zločin (Usp. Primasita i Ahimsa-Putra, 2019: 34). Policijska procedura kao podžanr kriminalističkoga romana ima obilježja stvarnoga života i oslanja se na realističnu i autentičnu sliku policije, njihovoga posla i života (Usp. Isto). Policijska procedura kao podžanr u središtu ima određeni zločin te se u većinom temelji na tri glavne razine, a to su smrt, otkrivanje zločina i objašnjenje zločina. U policijskim procedurama prikazuju se policijske rutine i metode kao temeljni dijelovi istrage, a koji su važni za rješavanje kriminalističke enigme (Isto: 35).

Razvoj modernoga kriminalističkoga trilera može se pratiti od gotičkoga romana, preko novela Charlesa Dickensa i drugih viktorijanskih romana 1860-ih i 1870-ih s misterioznim zapletima kada, kako napominje Martin Priestman, „glamurozni ili suosjećajni kriminalac pretežno nestaje iz popularne proze” (Usp. Scaggs, 2005: 106 – 107). Triler se pojavio krajem 19. i početkom 20. stoljeća što se vidi u književnom radu Erskine Childers. Kasnije se razvijao u različitim tematskim inačicama; od pustolovnoga do psihološkoga te špijnskoga i političkoga („Hrvatska enciklopedija [HE]”, a, bez dat.). U kriminalističkom trileru u središtu pozornosti nalazi se zločinac i zločin koji je počinio (Scaggs, 2005: 105). Također, ono što obilježava kriminalistički triler jest rastuća linija opasnosti, nasilja i šoka čime je narativ podignut na višu razinu (Isto: 106 – 107). Triler kao književni žanr „čitatelja ispunjava napetošću i osjećajem neizvjesnosti, a u svezi s događajima deliktneoga karaktera u kojima je protagonist u životnoj opasnosti” („HE”, a, bez dat.). Triler se „ne temelji na istrazi, potrazi za počiniteljem zločina, nego je zasnovan na razvijanju prijetnje protagonistu” (Isto). Trileri imaju i svoje podvrste, a izdvajaju se: pravni trileri, špijunski trileri, psihološki trileri i drugi (Scaggs, 2005: 107 – 108).

4. Obilježja policijske procedure i trilera u osječkoj krimi trilogiji Drage Hedla

U ovome poglavlju rada bit će analizirana obilježja policijske procedure na primjerima romana osječke krimi trilogije Drage Hedla, a to su *Izborna šutnja*, *Ispovjedna tajna* i *Kijevska piletina*. Osim toga, na primjeru romana *Kijevska piletina* bit će analizirana obilježja kriminalističkoga trilera. Naime, u diskursu *Kijevske piletine* prepoznaju se obilježja policijske procedure, ali i obilježja podžanrova trilera kao što su noir triler i protuurotnički (non-conspiracy) triler pa se iz toga razloga može govoriti o podžanrovskoj hibridnosti. Pri pisanju triju romana Drago Hedl konzultirao se s policijskim i medicinskim stručnjacima kako bi prikazao što realističniju sliku policijskoga i medicinskoga rada pri rješavanju zločina, a navedeno se vidi u njegovim zahvalama na kraju *Ispovjedne tajne* i *Kijevske piletine*: „Vladimir Flaber, bivši ravnatelj policije i nekadašnji načelnik uprave osječko-baranjske, pomogao je dragocjenim savjetima o načinu rada policije” (Hedl, 2015: 351). // „Prof, dr. sc. Bruno Splavski, neurokirurg u Kliničkom bolničkom centru Sestre milosrdnice u Zagrebu, i dr. Zlatko Pinjuh, specijalist hitne medicine, pomogli su mi savjetima iz područja medicine, a Tomislav Lozančić i Mirko Pongrac, bivši djelatnici MUP-a stručnim znanjem iz kriminalistike” (Isto, 2019: 371). Navedeni primjeri mogu se dovesti u poveznicu s obilježjima podžanra policijske procedure koja se definira kao vrsta proze u kojoj su stvarne metode i procedure policijskog rada u središtu s obzirom na temu i događaje, a sve navedeno predstavlja pomak prema realističnosti pripovijedanja (Usp. Scaggs, 2005: 95). S druge strane, u *Kijevskoj piletini* prepoznaju se temeljni elementi trilera u motivima opasnosti, nasilja i šoka te stavljanja naglaska na zločinca i zločine koje je počinio.

4.1. Analiza obilježja policijske procedure

Osnovno je obilježje policijskih procedura „prikazivanje policajaca, detektiva, službenika u njihovim uobičajenim, svakodnevnim i rutinskim istragama nasilja i ubojstva” (Milutinović, 2015: 130). Policijska procedura temelji se na elementu zločina i istrage. Element zločina može se raščlaniti na počinjenje samog zločina gdje je žrtva uključena u određenu zagonetnu pojavu te na otkriće zločina kada žrtva biva pronađena. S druge strane, element istrage može se raščlaniti na početak istrage, određene faze istrage, razrješavanje slučaja, identificiranje zločinca, posljedice identifikacije zločinca i razrješavanje kriminalističke enigme (Usp. Primasita i Ahimsa-Putra, 2019: 35). Tako na početku romana *Izborna šutnja* likovi inspektora Vladimira Kovača i forenzičarke Vesne Horak izlaze na teren, na dravsku obalu gdje je ribič Igor Kožul pronašao mrtvo tijelo Ivane Borovac. Policija obavlja svoju svakodnevnu praksu ispitivanja svjedoka, pregledavanja tijela i skupljanja dokaza. Isto se događa i nakon ubojstva Sanje Vuković. U

istraživanju policijskom timu pomaže i istražitelj-amater, tj. lik istraživačkoga novinara Stribora Kralja. Na isti način policija djeluje i u *Ispovjednoj tajni* u kojoj istražuje ubojstvo Magdalene Maše Bagarić, a istraga tog slučaja nastavlja se i u radnji *Kijevske piletine*⁹.

4.1.1. Pripovjedač

Za policijske procedure karakteristično je pripovijedanje u trećem licu koje se određuje kao neutralno (Milutinović, 2015: 133). Također, upotreba trećeg lica jednine svjedoči i o već spomenutom obilježju, a to je težnja prema realističnosti. Sve navedeno doprinosi stvaranju objektivnosti kod naracije (Usp. Scaggs, 2005: 93). Naime, sva tri romana pisana su u trećem licu. U Hedlovoj krimi trilogiji prisutan je, dakle, ekstradijegetički-heterodijegetički pripovjedač¹⁰ koji pripovijeda u trećem licu, ali ne priču o sebi, već izlaže glavnu priču (Usp. Grdešić prema Jerkin, 2016: 508). Tako se kroz Heldovu krimi trilogiju mogu pratiti osjećaji i misli različitih likova, od Stribora Kralja, Vesne Horak, Vladimira Kovača pa sve do Ivana Horvatića, koje su potaknute uspjehom ili neuspjehom istrage, privatnim problemima itd. Također, ako u jednom poglavlju jedan od protagonista sazna određenu informaciju, već u sljedećem poglavlju prikazano je kako su ostali protagonisti saznali tu informaciju.

4.1.2. Policijska hijerarhija i timska suradnja

Kao još jedno od obilježja policijske procedure izdvaja se i prikazivanje policijske hijerarhije i rada policijskih timova (Usp. Milutinović, 2015: 130). Naime, raznolikost uloga i statusa pojedinačnih likova u policijskom timu značajna je za ovaj podžanr u cijelosti pa se tako kaže da policijske procedure slave timski rad. Naime, vještine koje individualni likovi donose u svoj tim omogućuju cjelokupnom timu zajedničko rješavanje zločina (Usp. Scaggs, 2005: 94). Raznolikost policijskih timova podrazumijeva da u rješavanju zločina sudjeluju ne samo policajci nego i forenzičari, patolozi, psiholozi i psihijatri. Osim što su policijske procedure podžanr kriminalističkoga romana, i one imaju svoj podžanr poznat pod nazivom forenzičke procedure (Isto: 101). Iz navedenoga proizlazi kako u policijskim procedurama „forenzika igra ključnu ulogu te nerijetko detektiv očekuje te izvještaje da počne s istragom” (Milutinović, 2015: 133). Također,

⁹ U *Kijevske piletine* uz obilježja policijske procedure, prepoznaju se i obilježja kriminalističkoga trilera koja će biti posebno analizirana u potpoglavlju 4.2.

¹⁰ Pripovjedače u književnom tekstu razlikujemo prema pripovjednoj razini i opsegu sudjelovanja u priči. Prema pripovjednoj razini razlikujemo: ekstradijegetičkoga, intradijegetičkoga i hipodijegetičkoga pripovjedača. S druge strane, prema opsegu sudjelovanja u priči razlikujemo heterodijegetičkoga i homodijegetičkoga pripovjedača (Usp. Grdešić prema Jerkin, 2016: 508).

kod forenzičkoga podžanra važno je istaknuti kako nije tijelo žrtve samo ono što se promatra, već i cjelokupno mjesto zločina (Scaggs, 2005: 100 – 101). To podrazumijeva da kada se zločin dogodi, policija i forenzičari obavljaju detaljan očevid kako bi prikupili što više potencijalnih dokaza za analizu. Tako policija obavlja detaljan očevid pri ubojstvu Ivane Borovac u *Izornoj šutnji* i Magdalene Bagarić u *Ispovjednoj tajni*: „Vladimir je čučnuo. Navukao gumene rukavice i sagnuo se prema lešu. Okrenuo je leš. Oči zaklopljene, usta napola otvorena” (Hedl, 2014: 17) // „Položaj u kojem smo našli tijelo bio je vrlo neobičan. Ako sam po poderotinama na donjem dijelu trenirke dobro zaključila, trčala je desnom stranom ceste u pravcu Osijeka. Ali tijelo uz cestu ležalo je tako kao da ju je vozač udario sprijeda” (Isto, 2015: 143). Ubojstvo Vesne Horak u *Kijevskoj piletini* nije podrazumijevalo detaljan očevid jer se zbog korumpiranosti policije htio zataškati pravi uzrok smrti. Nadalje, u prvom romanu forenzičarka Vesna Horak detaljnom forenzičkom analizom otkriva kako se Vladimir nije pokušao ubiti, već ga je netko pokušao ubiti i napad prikazati kao samoubojstvo.

S druge strane, u policijskim procedurama ne treba zanemariti ni ulogu patologa koji je uglavnom onaj koji otkriva uzrok smrti žrtve pa tako John Scaggs razlikuje i forenzičko patološke procedure (Scaggs, 2005: 100). Tako u *Izornoj šutnji* inspektor Vladimir Kovač čeka rezultate patološkog pregleda koje provodi doktor Vodopija na tijelu Ivane Borovac: „Nije bila ni pijana ni drogirana. Te smo analize već obavili... Kliješta, škare, noževi i skalpeli, pincete, pile i metalne posude, bili su uredno poslagani na zelenkastoj najlonskoj foliji koja je pokrivala stol na kotačima” (Hedl, 2014: 25). // „Nema tragova nasilja...Silovanje je isključeno. Ali bila je trudna, između šest i sedam tjedana. Smrt je nastupila utapanjem, to je definitivno” (Isto: 27).

Nakon pronalaska tijela Sanje Vuković, forenzičari analiziraju tragove odjeće Igora Kožula na Sanjinoj odjeći jer je Igor Kožul pronašao leševe obje žrtve, i Ivane Borovac i Sanje Vuković, što je policiji bilo sumnjivo te su ga smatrali potencijalnim ubojicom. S druge strane, ponovno uzrok smrti Sanje Vuković osvjetljuje doktor Vodopija na temelju patološkog nalaza. U *Ispovjednoj tajni* također se uz timsku suradnju pokušava otkriti tko je i kako usmrtio Mašu Bagarić: „Pažljivo ću proučiti slike s očevida. U jedanaest je obdukcija. Otišla bih na patologiju” (Hedl, 2015: 151).

Također, i u ovom primjeru doktor Vodopija policiji otkriva točan uzrok smrti, a to je udarac glavom o asfalt. Kasnije ključnu ulogu u rješavanju zločina igraju i otisci guma te pronađena plastika koja je otpala s automobila ubojice. Prvim osumnjičenim za ubojstvo Maše Bagarić smatra se David Novak koji boluje od psihičke bolesti, pa se istražitelj Kovač savjetuje s njegovim psihijatrom kako bi ustvrdio je li on uistinu sposoban počinuti ubojstvo. Nadalje, u *Kijevskoj*

piletini otkriva se da pronađena plastika automobila pripada Fordu koji nije u vlasništvu Davida Novaka: „Sjećaš li se onog komadića plastike pronađenog na dravskom nasipu nakon nesreće? Poslali smo ga za Zagreb, u Centar za forenzička vještačenja Ivan Vučetić...Potvrdili su ono što sam... i sama saznala: plastika je dio maske hladnjaka Ford Escorta” (Hedl, 2019: 23).

Još jedno od obilježja policijske procedure vezano za podžanr forenzičkih procedura jest i balistika (Scaggs, 2005: 101). Radom balističara i patologa u *Kijevskoj piletini* otkriveno je kako Vesna Horak nije ubijena zalutalim metkom, već je na nju pucano iz neposredne blizine.

Na kraju je važno istaknuti i to da nisu svi zločini istraživani legalnim putem. Ponekad su forenzičarka Horak i istražitelj Vladimir vršili privatne istrage već zatvorenih slučajeva kako bi došli do informacija i otkrili pravu istinu. Razlog tomu je to da je istraživanje ubojstava u navedenim romanima dodatno otežano jer nisu svi zaposlenici u policiji na strani pravde, pa tako Vesna Horak i istražitelj Vladimir Kovač otkrivene informacije moraju skrivati od ostalih kolega. Prema tome, Vesna i Vladimir predstavljaju istražiteljski par, a prikaz djelovanja istražiteljskog para također je jedno od obilježja policijske procedure (Usp. Milutinović, 2015: 131).

Kolege policajci pri rješavanju zločina konzultiraju se sudjelujući na policijskim kolegijima na kojima svojem nadređenom moraju iznijeti sva saznanja do kojih su došli istragom: „Kad je inspektor Kovač utrčao u dvoranu za kolegije bilo je sedam sati i četiri minute. Kolegij je osim u izvanrednim prilikama, počinjao u devet. Svi su sjedili na svojim mjestima” (Hedl, 2014: 109).

U policijskim procedurama nadređeni je taj koji „vrši pritisak da se istraga što prije privede kraju” (Milutinović, 2015: 133). Potonje je oprimjereno likom šefa policije Jakića koji je u *Izornoj šutnji* smijenio inspektora Kovača zbog loše provedene istrage i zatvaranja pojedinaca koji nisu imalo veze sa zločinima ubojstva, a to su odgojitelj Zoran Kopljar i ribič Igor Kožul. U romanima je zamijećena i međunarodna suradnja policajaca pa tako istražitelj Vladimir novinara Stribora povezuje sa srpskim istražiteljem Radom Mažibradom koji im je pomogao u skupljanju informacija i dokaznih materijala, kao što su snimke nadzornih kamera s granice itd.

4.1.3. Urbani svijet zločina

Već je istaknuto kako policijske procedure povezujemo s realističnošću i objektivnošću prikaza. Ta se realističnost ostvaruje i smještanjem zbivanja u velika urbana središta, prikazivanjem naličja urbanoga života, pri čemu se često nastoji prikazati kriminal kao svakodnevnu pojavu modernoga društva (Usp. Scaggs, 2005: 93). To je vidljivo i u Hedlovim romanima jer su se sva ubojstva i

općenito zločini dogodili u urbanim mjestima poput Osijeka, Beograda i Kijeva. Stvaranju dojma realističnosti pridonose spominjanja poznatih osječkih lokaliteta poput Hotela Waldinger gdje se najčešće Horvatić nalazi sa svojim prijateljem Roknićem kako bi se dogovorili oko svojih tajnih poslova. Također, spominje se i Hotel Osijek kao i poznate osječke ulice poput Europske avenije, Ulice Lorenza Jägera i gradske četvrti Sjenjak. Kriminal se kao dio svakodnevice ponajbolje prikazuje korumpiranim djelovanjem institucija koje su u dosluhu s političarom Ivanom Horvatićem. Zbog vlastite korumpiranosti nisu svi djelatnici policije i drugih institucija na strani pravde pa se inspektor Vladimir Kovač, forenzičarka Vesna Horak i novinar Stribor Kralj još snažnije moraju boriti kako bi zadovoljili pravdu. Naime, svijet policijske procedure jest društveni svijet koji se fokusira na probleme modernog urbanog života te se tim individualaca različitih godina, spola i profesija snalazi radeći u kolektivu kako bi se obnovio društveni poredak (Usp. Scaggs, 2005: 103). Tako novinar Stribor Kralj u *Izornoj šutnji* dobiva videozapis kojim se Ivan Horvatić tereti za pedofiliju i potencijalno ubojstvo maloljetnica. U *Ispovjednoj tajni* Stribor Kralj otkriva poveznicu između hrvatskoga i srpskog podzemlja i njihove veze s političkim krugovima. Sve njegove tvrdnje dodatno su potkrijepljene u radnji *Kijevske piletine*. Sve prikupljene dokaze Stribor koristi kako bi pomogao Vesni i Vladimiru u rješavanju zločina, ali i kako bi javnost upozorio na premreženost kriminala i politike. Istražitelj Vladimir Kovač čak je dva puta smijenjen sa slučajeva jer je dodatno istraživao sumnjivo zaključene istrage, što prikazuje svijet u kojem onaj koji istinski želi raditi svoj posao i zadovoljiti pravdu nastrada od sustava koji je kriminalan. Nažalost, smrću se završio i život forenzičarke Horak koja je nastojala otkriti ubojstvo don Luke. Realitet života u romanima policijske procedure teži i slikanju „privatnog i javnog života policije” (Milutinović, 2015: 132). Nerijetko policijske procedure tematiziraju i privatne probleme policajaca (Usp. Isto). Tako se u *Izornoj šutnji* tematizira smrt Vladimirove majke kao i proces rastave od bivše žene što utječe na obavljanje njegova posla. Navedeno nije vidljivo samo na primjeru istražitelja Vladimira, već i kroz život Stribora Kralja koji se pokušava oduprijeti cenzorskim postupcima svojega urednika Darka Peka. Najveći je problem što Striboru prijete otkaz, a u fazi je iščekivanja djeteta koje zahtijeva stabilnu financijsku situaciju. Može se reći da Vladimir, Vesna i Stribor narušavaju sigurnost vlastitoga života kako bi se borili za uspostavljanje pravde, tj. obnovu narušenog društvenog poretka.

4.1.4. Figura istražitelja

U policijskim procedurama zločin istražuje policajac ili policajka, tj. istražitelj. Stoga, čak i ako se u priči pojavljuje policija, određenu knjigu ne možemo svrstati u podžanr policijske procedure

ako u njoj nema lika policajca istražitelja koji rješava misterij, tj. zločin (Usp. Primasita i Ahimsa-Putra, 2019: 35).¹¹ U Hedlovim romanima središnju figuru istražitelja zauzima Vladimir Kovač koji je u potpunosti posvećen svome poslu te je riječ o školovanom pojedincu: „Zaposlio se odmah nakon završenog studija kriminalistike, s nepune 24 godine, željan dokazivanja, teških slučajeva, borbe s onima koji su na drugoj strani zakona” (Hedl, 2019: 20).

Čak i kada je suspendiran sa slučajeva, on potajno provodi istrage kako bi saznao tko su pravi počinitelji zločina. Kao što je već spomenuto, policijske procedure dotiču se privatnoga života istražitelja pa tako istražitelji mogu biti oženjeni te se brinuti o svakodnevnim obiteljskim problemima kao što su: nezadovoljni supružnik, loša financijska situacija, buntovna djeca itd (Usp. Primasita i Ahimsa-Putra, 2019: 36 – 37). Tijekom radnje prvoga romana *Izborna šutnja* istražitelj Vladimir Kovač prolazi kroz niz privatnih problema kao što su rastava, smrt majke i selidba. Međutim, „slučajevi koje grupe policajaca istražuju takvi su da utječu i na njihove privatne živote” (Milutinović, 2015: 132). Zapravo, u literaturi se navodi kako je policijski posao frustrirajući i prati ga vjerojatnost neuspjeha (Usp. Primasita i Ahimsa-Putra, 2019: 36 – 37). Tako istražitelj Vladimir u *Izbornoj šutnji* burno reagira kada nestane još jedna štíćenica doma: „Ni rastava i odlazak od Magde, ni smrt majke, ni jučerašnji sprovod nisu ga toliko uzdrmali kao jutrošnja vijest da je iz doma nestala još jedna djevojčica” (Hedl, 2014: 203).

U policijskim procedurama rad policije prikazuje se kao nezahvalna profesija zbog neprijateljske nastrojenosti javnosti (Usp. Primasita i Ahimsa-Putra, 2019: 36 – 37). Naime, u *Izbornoj šutnji* Vladimir Kovač biva smijenjen sa slučaja jer nije uspio riješiti enigmu oko ubojstva Ivane Borovac i Sanje Vuković, a tome su dodatno doprinijeli medijski naslovi koji su kritizirali rad policije. Paradoksalno je Horvatićevo korištenje medijskog prostora pri kojem je vršio pritisak na policiju i razotkrivanje zločina iza kojih je sam stajao. Iskorištavanjem medijskoga prostora htio si je osigurati glasove na predstojećim izborima.

Kao još jedno od obilježja policijske procedure izdvaja se istražitelj koji posjeduje značku i pištolj (Usp. Primasita i Ahimsa-Putra, 2019: 36). U Hedlovim romanima istražitelj ne koristi pištolj, ali nekoliko puta koristi policijsku značku kako bi sugovornici znali da razgovaraju s istražiteljem. Tako se Vladimir predstavlja kućepazitelju Markoviću u *Izbornoj šutnji* i don Luki u *Ispovjednoj tajni*: „Vladimir je izvadio metalnu policijsku značku u kožnom etuiju” (Hedl, 2014: 138)//

¹¹ Važno je istaknuti kako istražitelj nikad sam ne dolazi do rješenja zločina, već to zavisi od policijskoga tima (Usp. Primasita i Ahimsa-Putra, 2019: 35 – 36).

„Vladimirova policijska značka bljesnula je na svjetlosti koja se probijala kroz prozor. Na starčevu licu osjećala se nelagoda” (Hedl, 2019: 253).

Nadalje, u policijskim procedurama istražitelj je prikazan kao običan smrtnik, tj. on je običan individualac koji posjeduje uobičajene vještine te nije sposoban za herojske pothvate (Usp. Primasita i Ahimsa-Putra, 2019: 37 – 38). Istražitelj Vladimir dobro obavlja svoj posao, ali njegov rad na istraživanju različitih zločina nije popraćen nadnaravnom fizičkom sposobnosti, ali je naglašen njegov policijski instinkt: „Prvo ubojstvo riješio je samo tjedan dana nakon što se zaposlio ...Pljačkaša banke, kojeg policija nije uhitila mjesecima, uhitio je za četiri dana nakon što je započeo istragu” (Hedl, 2019: 21). Svoje intelektualne sposobnosti pokazivao je i u privatnome životu: „Kad je upoznao Magdu... nisu propuštali ni jedan kriminalistički film, no prvih mjeseci njihove veze znao bi joj, već u sredini projekcije, reći tko je ubojica, pa je zaprijetila kako će, bude li tako nastavio dokazivati svoj policijski instinkt, ubuduće morati u kino sam” (Isto).

4.2. Analiza obilježja trilera

Važno je istaknuti kako mnogi autori ukazuju na razlikovanje pojmova detektivske priče i kriminalističkoga romana jer je u fokusu detektivske priče stavljanje naglaska na detektiva, tj. istragu koja će dovesti do rješenja zločina (Usp. Scaggs, 2005: 107). S druge strane, u fokusu kriminalističkoga romana, pod tim podrazumijevajući i trilera, jest sam zločin i zločinac. Naime, kriminalistički triler ima svoje konvencije prema kojima se razlikuje od detektivske priče.

Već je istaknuto kako su najznačajnija obilježja trilera rastuća linija opasnosti, nasilja i šoka čime je narativ podignut na višu razinu (Usp. Scaggs, 2005: 106 – 107). Opasnost, nasilje i šok ponajbolje su vidljivi u *Kijevskoj piletini*, u trenutku kada je ubijena forenzičarka Vesna Horak. Naime, taj događaj svjedoči koliko su pojedinci spremni ići daleko kako bi zaštitili svoje interese. U navedenom događaju dodatno se utječe na emocije čitatelja time što je žrtva bila trudna: „Vesnu nije pogodio zalutali metak. To je savršeni pogodak u najosjetljivije mjesto, precizan, kirurški rez koji je presjekao njenu arteriju... To je djelo nekog tko ima uvježbanu i sigurnu ruku i solidno poznaje osnove anatomije” (Hedl, 2019: 170). // „-Vaša Vesna, dragi inspektore Kovač, bila je trudna. Pet-šest tjedana. Možda ste to znali, možda vam je rekla, ali sad to imate i u obdukcijском nalazu” (Isto: 171). Ubojstvo Vesne Horak može se dovesti i u poveznicu s još jednim obilježjem kriminalističkoga trilera, a to je opasnost koja prijete glavnim protagonistima pa tako ugroženi postaju i čuvari zakona koji obavljaju svoj posao (Usp. „HE”,a, bez dat).

U trileru se stavlja naglasak na psihologiju likova, tj. u centru pozornosti nalazi se pitanje zašto protagonist A želi ubiti protagonista B. Navedeno se može oprimjeriti upravo na ubojstvu Vesne Horak, a koje je naručio Ivan Horvatić jer je posjedovala dokaze o ubojstvu don Luke: „Zoran Frank izašao je iz zatvora na liječnički pregled istoga dana kad je ubijen don Luka. Vesna je dakle otkrila ubojicu don Luke” (Hedl, 2019: 226).

4.2.1. Podžanrovska hibridnost

U *Kijevskoj piletini* prepliću se obilježja policijske procedure, kriminalističkoga trilera, noir trilera i protuurotničkoga (non-conspiracy) trilera. U trilerima može, ali i ne mora postojati figura istražitelja. Također, istražitelj, kada postoji, može biti stavljen u sporedan položaj (Scaggs, 2005: 107). Naime, u romanima središnju figuru istražitelja zauzima Vladimir Kovač koji je suspendiran u *Ispovjednoj tajni*, a njegova suspenzija nastavlja se i u radnji *Kijevske piletine*. Iako je istražitelj Vladimir suspendiran te ne provodi zakonske istrage, on i dalje radi na slučajevima potajno dobivajući informacije iz policije; od kolega koji su pouzdani i na strani pravde, pa se u tom obilježju prepoznaju elementi policijske procedure, tj. policijske enklave. Policijska enklava podrazumijeva zajednicu čiji članovi prikrivaju neopreznost, kriva ponašanja ostalih članova njihove zajednice te podrazumijeva pojedince koji zauzimaju superioran stav nad onima koji nisu dio policijske zajednice (Usp. Dove prema Primasita i Ahimsa-Putra, 2019: 38). Tako je informatičar Nenad Krpan predao forenzičarki Vesni USB koji joj je otkrio ubojicu don Luke, a to je napravio mimo zakona jer je znao ući u policijski informacijski sustav, a da ne ostavi trag: „Znao je za mnoge policijske prljavštine, ali ih nije doturao novinarima niti je onim što je znao bilo koga ucjenjivao” (Hedl, 2019: 106).

Također, policijska enklava podrazumijeva pojedince ili skupinu koja je spremna osvetiti, pod svaku cijenu, svoje kolege ako im prijete određena nepravda ili nasilje (Usp. Dove prema Primasita i Ahimsa-Putra, 2019: 38). Tako inspektor Vladimir Kovač zadovoljenje pravde uzima u svoje ruke, te kažnjava ubojicu Vesne Horak, Miloša Subotića: „Subotić je urlikao. Neljudski krik širio se vodom. Prednji kotači već su bili posve u vodi, automobil je polako ponirao, poput broda pogođenog torpedom... Mjehurići su još nekoliko sekundi izlazili na površinu vode, a onda se sve smirilo” (Hedl, 2019: 328 – 329). Upravo se u navedenom primjeru prepoznaje podžanrovska hibridnost policijske procedure i trilera jer je jedno od obilježja trilera da su likovi ti koji u trileru oblikuju priču i svoj život nastavljaju nakon zločina koji se dogodio, a često je njihovo ponašanje bitno za konačnicu same priče (Scaggs, 2005: 108). Upravo se to obilježje prepoznaje u liku

istražitelja Vladimira jer, s jedne strane, on daje sve od sebe kako bi pravi zločinci bili kažnjeni, a kada je u pitanju njegova kolegica, forenzičarka, voljena žena i neostvarena majka njegovoga djeteta, pravdu uzima u svoje ruke te postaje i sam zločinac kako bi se osvetio.

Glavno obilježje noir trilera jest postojanje protagonista koji svjesno krši zakone. Protagonisti noir trilera svjesno krše legalne i društvene granice kako bi postigli osobne ciljeve, bilo da se radi o novčanim, političkim ili seksualnim željama¹² (Usp. Scaggs, 2005: 108). Sva navedena obilježja oprimjerena su u karakterizaciji Ivana Horvatića koji zbog svojih političkih ciljeva prikriva svoju kriminalnu prošlost koja se odnosi na seksualno iskorištavanje i zlostavljanje maloljetnica Ivane Borovac, Sanje Vuković i Magdalene Bagarić. Njegov politički cilj jest zauzimanje mjesta ministra unutarnjih poslova, a tom cilju može naštetiti njegova kriminalna prošlost pa je potrebno ukloniti sve one koji bi mu mogli stajati na putu prema ostvarenju cilja: „Slušaj, Marasu. Ja sam sada država. Država to radi drukčije. Ne ide ministar u banku s pištoljem i vrećom” (Hedl, 2019: 263).

S navedenim primjerom može se dovesti u poveznicu i urbani gangsterizam kojeg povezujemo s uranjanjem u podzemni svijet (Scaggs, 2005: 109). Naime, Horvatić surađuje s hrvatskim i srpskim podzemljem, tj. pronalazi plaćene ubojice koji likvidiraju sve one koji mu se nađu na putu. Navedene likvidacije idu u prilog još jednom obilježju noir trilera, a to je brz raspad ljudskih veza zbog nepovjerenja nakon počinjenja zločina (Isto: 110). Tako se Ivan Horvatić u *Kijevskoj piletini* rješava svojeg dugogodišnjeg suradnika Branka Marasa, Pingvina koji je obavljao sve njegove prljave poslove koji se odnose na otmice, ubojstva i dr.: „Tvoj ministar zajebao je koga je stigao. Mogao je onom Pingvinu, je l' tako beše, da sredi kredit, pa da čovek lepo vrati dugove i da se posao nastavi. Ali nije hteo. Sredio da ga ubiju i mislio da krene u veliki biznis ovde u Ukrajini” (Hedl, 2019: 364).

Također, Horvatić se rješava i sudca Bagarića, Zorana Franka, svih onih koji bi mogli biti svjedoci njegovih kriminalnih radnji. Noir trileri fokusiraju se na pitanje zašto je ubojstvo počinjeno, a ne tko ga je počinio (Scaggs, 2005: 112). Tako je don Luku ubio Zoran Frank jer je znao Mašinu ispovjednu tajnu. S druge strane, Zoran Frank ubijen je jer je njegovo ubojstvo otkrila forenzičarka Vesna. Nadalje, i Vesna je ubijena jer je predstavljala prijetnju za otkrivanje Frankove tajne. Vesninog ubojicu Miloša ubio je Vladimir jer je Vesna bila njegova voljena žena i trebali su dobiti zajedničko dijete. Naime, sve navedeno ide u prilog činjenici da je svijet noir trilera amoralan

¹² Noir triler pojavljuje se još od Herodotove priče o kralju Rhampsinitusu, ali i lopovu. Međutim, kao bolji primjer i početak noir trilera bila bi engleska drama ranog modernog perioda, a to su predstave *Macbeth*, *Richard III*, *The White Devil* (Isto).

svijet pa se tako seksualna strast, fizičko nasilje i krv postavljaju u središte (Isto: 110). Protagonisti vođeni seksualnom strašću i strašću za bogatstvom čine očajne poteze, iskušavaju okus pobjede, ali u konačnici gube sve (Isto: 112). Horvatić je uspio ostvariti svoj cilj i doći do položaja ministra unutarnjih poslova te djelomično prekriti svoje zločine, ali su mu njegovi suradnici na kraju *Kijevske piletine* napravili zamku kako bi bio uhvaćen s ukrajinskim maloljetnicama.

Nadalje, u *Kijevskej piletini* prepoznaju se i obilježja protuurotničkoga (anti-conspiracy) trilera kojega karakterizira borba glavnoga (ili glavnih) protagonista protiv određene urote „bez pomoći snaga zakona i reda” (Isti: 118). U urotu, koja se tematizira u romanima, uključeni su politički moćnici, gospodarstvenici, pripadnici kriminalnoga miljea, a riječ je o uroti radi stjecanja političke, ekonomske moći te prikriivanja lanaca maloljetničke prostitucije i pedofilije. Urota je dodatno produbljena i korumpiranošću državnoga sustava koja čuvarima zakona ne ostavlja mogućnost rješavanja mnogih zločina. Iz navedenoga razloga Vesna i Vladimir djeluju tajno, radeći na slučajevima u tišini kako bi otkrili stvarnu pozadinu svih zločina. U tom im pomaže i novinar Stribor Kralj koji nije djelatnik zakona, već ima potrebu biti pošten novinar i razotkriti negativce široj javnosti šišujući novinske članke u dogovoru s Vladimirom. Naime, u navedenoj podvrsti trilera pojedinac ili grupa čine sve kako bi ispunili važnu moralnu misiju koja podrazumijeva kažnjavanje glavnog odgovornog za sve zločine, Ivana Horvatića (Isto). Može se reći da postoje dva svijeta kriminalističkoga romana. Jedan je onakav kakvog ga mi vidimo i kakav želimo da bude, a drugi svijet se otkriva kad se makne „glazura” civilizacije, to je svijet urote (Isto). Upravo taj drugi svijet otkrivaju čuvari zakona, Vladimir Kovač, Vesna Horak i Stribor Kralj.

4.2.2. Propitivanje pravde i zakona

U trilerima je bitno okruženje i društvena perspektiva priče koja propituje određena obilježja društva, zakona i pravde (Scaggs, 2005: 107 – 108). Već je spomenuto kako se radnja romana događa u gradovima kao što su Osijek, Beograd i Kijev. Riječ je o urbanim središtima čijim se prikazivanjem želi istaknuti kako je kriminal dio društvene stvarnosti. S druge strane, društvena perspektiva priče podrazumijeva postojanje različitih društvenih anomalija kao što su korupcija, međunarodni kriminal i šverc oružja koji su dio društvene stvarnosti, ali i posljedica postojanja mita i korupcije u državnim institucijama. Naime, u Hedlovim romanima zločinac nije samo onaj koji je sudjelovao u seksualnom iskorištavanju maloljetnica, već su zločinci i oni koji su pripadali različitim društvenim institucijama, od policije, sudstva, zdravstva, koji su pomogli da se svi

zločini zataškaju i da zločinac poput Ivana Horvatića stupi na vlast i postane ministar unutarnjih poslova. U petom i šestom poglavlju slijedi detaljnija analiza koja će se dotaknuti kritike modernoga društva, a obrađuje temu korumpiranosti djelatnika pojedinih državnih institucija, cyber kriminala i cenzure medija te premreženosti politike i podzemlja.

5. Modernost i modernizacija

U sociološkim analizama velika je pozornost usmjerena na razmatranja modernosti, shvaćene kao socijalno-povijesne epohe i kao „opći strukturacijski okvir i podloga razvoja cjelokupne zapadne kulture i civilizacije u posljednjih nekoliko stoljeća” (Zeman, 1998: 14) te na proučavanje modernizacijskih procesa. Naime, modernost nastupa nakon velikih revolucija krajem 18. i početkom 19. stoljeća, a to su američka i francuska revolucija te industrijska revolucija u Velikoj Britaniji. Američka i francuska revolucija donose „politički institucijski okvir modernosti” kao što su: „ustavom zajamčen demokratski poredak, vladavinu zakona, načelo suverenosti nacija-država” (Zeman, 2004: 39). S druge strane, industrijska je revolucija u Velikoj Britaniji pružila „ekonomski temelj modernosti” koji se ogleda u industrijskoj proizvodnji uz pomoć slobodne radne snage u urbanom okružju, rađanje urbanizma, industrijalizma i kapitalizma (Isto).

Analizom modernosti bavio se Anthony Giddens, a u središtu njegove analize bile su institucije modernosti koje obilježava kapitalizam, industrijalizam, nadziranje i vojna moć (Usp. Zeman, 1998: 19 – 23). Također, modernost svoje djelovanje usmjerava na budućnost koja ima „najviše mjesto u poretku vremenskih dimenzija” jer „samo budućnost može biti istinski nova” (Zeman, 2004: 19). Modernost nije zaobišla ni filozofska razmatranja pa tako Hegel u središte modernosti postavlja subjektivnost, a upravo ona predstavlja razliku između staroga vijeka i modernoga vremena (Usp. Zeman, 1998: 15).

Kao pet temeljnih stupova modernosti izdvajaju se: individualizam, diferencijacija, racionalnost, ekonomizam i ekspanzija. Individualizam podrazumijeva da se u centar društva postavlja pojedinac koji ima slobodu izbora, ali za svoje izbore mora i odgovarati. Nadalje, diferencijacija se određuje kao mogućnost izbora koja je na pojedincu. S druge strane, racionalizacija podrazumijeva smještanje znanosti na vrh ljestvice. Ekonomizam podrazumijeva proizvodnju, distribuciju i potrošnju roba, a u središtu se nalazi novac. Ekspanzija modernosti podrazumijeva rasprostiranje, globalizaciju koja za cilj ima širenje utjecaja diljem svijeta (Usp. Zeman, 2004: 40). Neke od ideja su i da moderno društvo obilježavaju ekonomija, modernizacija i tehnologija (Rostow prema Zeman, 2004: 149).

Kako bi se uopće definirao pojam modernosti, važno je odrediti i značenje pojma modernizacije. Naime, modernizacija podrazumijeva socijalne procese unaprjeđivanja na različitim razinama kao što su industrijalizacija i urbanizacija te je kao takva otvorena. Neke definicije modernizacije povezuju je i sa zamjenom svega onoga što je obilježilo tradicionalno društvo, a šteti ekonomskom rastu i društvenoj promjeni (Isto: 36 – 37). Iz toga proizlazi da je modernost „posljedica procesa

modernizacije¹³” (Zeman, 2004: 44). Također, modernost se povezuje s „dramatičnosti života” jer ima dva lica. Naime, jedna strana lica obilježena je pustolovinom, moći, radošću, rastom i transformacijom, a druga strana obilježena prijetnjom uništenja svega što posjedujemo (Isto: 49). Tako široko shvaćena modernost prolazi različite procese povijesnih preobrazbi koji se odražavaju, među ostalim, kroz preobrazbe struktura, funkcija i značenja društvenih institucija te statusa pojedinaca u društvu, razumijevanja njihovih prava i sloboda (usp. Wagner, 2003: XIV–XV).

Hrvatska je također prošla kroz različite faze modernizacije društva, a tranzicijsko je razdoblje kraja 20. stoljeća bilo u znaku procesa demokratizacije, preobrazbe iz socijalizma u kapitalizam, tj. privatizacije (Usp. Rogić, 1998: 37). Cilj demokratizacije bio je „rekonstrukcija političkoga poretka”, tj. rušenje institucionalne baštine realnoga socijalizma i uspostavljanje nove institucionalne mreže (Isto: 38). S druge strane, privatizacija podrazumijeva „povećanje relativnog odnosa privatnoga sektora u odnosu na društveni, tj. državni” (Bejaković, 1998: 101). Naime, procesi privatizacije i demokratizacije u Hrvatskoj odvijaju se pod velom Domovinskoga rata pa se razdoblje od 1991. do 1996. godine naziva „dramatičnim razdobljem”, a obilježeno je s jedne strane proglašenjem samostalne države, a s druge strane pojavom višestranačja i tržišnoga gospodarstva koje je zasnovano na privatnom vlasništvu (Isto, 114). Cilj modernizacije bio je „društveni napredak u slobodu” te su birokratizacija, urbanizacija, civilizacija i institucionalizacija društva posljedica društvenoga napredovanja u slobodu (Rogić, 1998: 44). Međutim, svi navedeni procesi imaju i onu negativnu stranu jer pojavom privatnoga poduzetništva pojavljuju se i razne anomalije u društvenoj sferi kao što je pojava „divljeg poduzetništva” (Isto: 57). Tako kapitalizam postaje sustav koji „oslobađa pravo na grabež, ali oblikuje društvene prilike za inteligentne razbojnice” (Isto: 55). Naime, pojedinci koji su prilikom privatizacije nezakonito stekli ekonomsku moć predstavljaju prijetnju za težnju prema političkoj vlasti (Usp. Bejaković, 1998: 121). U Hrvatskoj je vrijedilo „bogaćenje bez rada, trgovina bez morala” (Šundalić, 1998: 184). Tenzije se ne javljaju zbog procesa privatizacije, već zbog načina na koje se ona provodila, a tiču se prodaje poduzeća ispod stvarne vrijednosti dobro informiranim pojedincima, sloju bogatih koje je teško zamisliti kao one koji vode zemlju naprijed (Isto). S druge strane, prema nekim tvrdnjama, demokracija je dovela do korupcije (Usp. Bejaković, 1998: 106). Nadalje, kapitalizam je u Hrvatskoj iniciran politički, a ne tržišno, u središte se dovodi važnost toga tko su vlasnici, a ne kako su oni to postali (Usp. Šundalić, 1998: 187). Hrvatska je kroz modernizaciju prošla rame uz

¹³ Proces modernizacije uzrokovao je potpadanje društvenoga svijeta pod asketizam, sekularizaciju, diferencijaciju različitih životnih sfera te birokraciju ekonomskih, vojnih i političkih praksi kao i rastuće monetizacijske vrijednosti (Turner prema Zeman, 2004: 44).

rame s demokracijom, ali su obje u „sjeni privatizacije” (Isto: 190). S druge strane, ona u središte dovodi pitanje moralnosti javne sfere koju obilježava „zgrtanje bogatstva, netolerantnost i kriminal” (Isto). Cilj je demokracije „institucionalno ograničenje moći vlade”, a u središte se dovodi zaključak da procesi privatizacije i modernizacije koji su trebali osigurati uspješnu tržišnu ekonomiju i blagostanje za većinu nisu rezultirali demokracijom (Isto).

6. Kritika modernoga društva u kriminalističkim romanima Drage Hedla

Ovo poglavlje bavit će se kritikom modernoga društva kao jednim od obilježja kriminalističkoga diskursa osječke romaneskne krimi trilogije Drage Hedla. Naime, u sva tri romana tematiziraju se različite društvene anomalije koje se odnose na poimanje subjekta i institucija, utjecaja medija i cyber kriminala te veze politike i podzemlja. U navedenim romanima sve društvene institucije od politike, školstva, sudstva, zdravstvenoga sustava, crkve, medija, poduzetništva i dr. zahvaćene su međunarodnim kriminalom i korupcijom. Iako je prvi roman krimi triologije *Izborna šutnja* usmjeren na tematiku ubojstva dviju maloljetnica Ivane Borovac i Sanje Vuković, kroz radnju *Ispovjedne tajne* i *Kijevske piletine* čitatelj upoznaje širu sliku međunarodnoga, globalnoga kriminala koji se odnosi na suradnju političara triju zemalja, a to su Srbija, Hrvatska i Ukrajina. Osim toga, u sva tri romana detaljno je prikazano kako jedan politički moćnik može svoje zločine pedofilije i silovanja prikriti ucjenom pojedinaca u različitim institucijama. Prema navedenom zaključuje se da Drago Hedl u svojim romanima prikazuje suvremeno hrvatsko društvo u kojem ne postoji ravnopravnost pred zakonom i kako oni koji su sudjelovali u slučaju maloljetničke prostitucije nisu kažnjeni za zločine zato što su moćnici. Slučaj maloljetničke prostitucije bio je tematski povod za pisanje romana, a Hedl se dotaknuo i tranzicijskih procesa u Hrvatskoj tijekom i nakon Domovinskog rata, a mnogi su u tim okolnostima vidjeli priliku za bogaćenje pa se oblikovao jedan novi val poduzetnika.

Za raščlambu je oblikovanja kritike modernoga društva u Hedlovoj krimi trilogiji relevantno istaknuti da kriminalistički romani nisu nužno politički, ali se mogu baviti temom politike „izražavajući uvijek nepovjerenje u postojeću društvenu pravdu” (Pavličić, 2008: 125). Također, politički je kriminalistički roman usmjeren prema „mračnoj strani politike na određenim stranama svijeta – tamo gdje vladaju korupcija, pokvarenost, želja za moći, prljavost, prevare, ubojstva iz političkog interesa” (Mandić, 2015: 160). Važno je istaknuti kako politički kriminalistički roman „tretira čistu suvremenost” jer i sami svakodnevno svjedočimo, čitanjem novina, gledanjem televizije o raznim radnjama koje provodi politika, a koje svrstavamo pod kriminal (Isto). Sve navedeno ide u prilog kriminalističkome romanu koji je doživio priznanje nakon društvenih promjena 1990. godine. Naime, naracija o kriminalu predstavlja „odraz životne stvarnosti kojom dominira društveno-političko poimanje kriminaliteta motivirano materijalizmom bogatih i moćnih” (Čutura, 2021: 159). Iz navedenoga proizlazi da tranzicijskim kriminalističkim romanima dominira „dokumentarizam činjenica preobražen u literarnu zbilju (Isto). Naime, nova generacija

autora¹⁴, među koje ubrajamo i Dragu Hedla „nastojat će otkriti veze između političkoga sustava i mafije, korupcijske skandale i kriminalne radnje instruirane s najviših pozicija moći” (Isto).

6.1. Kritika modernih društvenih institucija

Kao što je već istaknuto, važan segment Hedlovih kriminalističkih romana čini kritika modernih društvenih institucija¹⁵, a koje se može odrediti kao „relativno trajne skupine pravila i resursa koje se mogu prostirati široko u prostoru i vremenu” (Wagner i Giddens prema Zeman, 1998: 19 – 20). Institucije predstavljaju „sustav normi koji određuje rješavanje ključnih problema s kojima se susreću članovi društva i koji jamči da će se temeljne društvene aktivnosti odvijati na kontinuiran, standardiziran i predvidiv način” („HE” b, bez dat.). Iz navedenoga proizlazi da su institucije „relativno stabilni i trajni primjeri društvenog ponašanja regulirani odgovarajućim sustavima vjerovanja i vrijednosti i kojima se zadovoljavaju temeljne potrebe društva i njegovih članova” (Isto). Postoji pet temeljnih institucija u društvu¹⁶, a za potrebe izrade ovoga rada, pažnja će se usmjeriti na političke i ekonomske institucije. Naime, političke institucije „posvećene su očuvanju društvenoga poretka, artikuliranju ciljeva društva i mobilizaciji sredstava potrebnih za njihovo ostvarivanje” dok ekonomske institucije „reguliraju proizvodnju, distribuciju i potrošnju dobara i usluga u društvu” (Isto). Institucije mogu posjedovati autoritarnu moć jer propisuju pravila ponašanja, tj. posjeduju „moralni autoritet, zbog kojega se pojedinci redovito dobrovoljno podvrgavaju njihovim pravilima i zahtjevima” što navodi na zaključak o postojanju ambivalentnosti (Isto). Naime, političko vladanje podrazumijeva „posredovanje između prakticiranja moći i prakticiranja slobode”, tj. s jedne strane imamo djelovanje individualizma, a s druge strane djelovanje totalitarizma¹⁷ (Wagner i Giddens prema Zeman, 1998: 26). Individualizam zauzima mjesto jednog od pet temeljnih načela modernosti, a podrazumijeva da „središnje mjesto u društvu naposljetku dobiva pojedinac” (Zeman, 2004: 40). Pojedinac je taj koji ima slobodu djelovanja i „izbora između različitih kolektiviteta i životnih opcija”, ali s druge strane ta sloboda podrazumijeva i preuzimanje odgovornosti za vlastite postupke (Isto). Pomak prema

¹⁴Igor Mandić zaključuje kako kriminalističke romane počinju pisati samo akademici što postaje književnopovijesnom činjenicom. Od autora izdvaja novinare (Juricu Pavičića, Roberta Napru, Ivicu Đikića i Dragu Hedla, društveni aktivisti (Ivana Badrožić), računalni programeri (Želimir Periš), redari u noćnim klubovima (Nenad Stipanić) (Navedeno prema Čutura, 2021: 159).

¹⁵Wagner i Giddens razlikuju institucije materijalne alokacije (tržišnog gospodarstva), autoritarne moći (demokratska politika), institucije označavanja i simboličkoga predstavljanja (znanosti i ideologija) (Usp. Zeman, 1998: 26).

¹⁶Pet temeljnih institucija uz političke i ekonomske su: institucija obitelji, porodice i srodstva, institucije za izobrazbu te kulturne institucije („HE” b, bez dat.).

¹⁷Totalitarizam podrazumijeva „način vladavine u kojoj država pod vlašću jedne stranke ili osobne diktatorske vlasti kontrolira i nastoji usmjeriti kompletan javni i kulturni život, s drastičnim ograničenjima osobnih i građanskih sloboda i prava” („Hrvatski jezični portal [HJP]”, a, bez dat.).

modernosti podrazumijeva okrenutost prema sadašnjosti jer „moderno vrijeme mora negirati „primat prošlosti i tradicije u oblikovanju života” (Isto: 19). To podrazumijeva da se sadašnjost oblikuje i uspostavlja na potpuno novi način bez oslanjanja na prošlost, što navodi na zaključak da se u središtu modernosti ipak nalazi budućnost (Isto). Okrenutost prema budućnosti u Hrvatskoj vidljiva je na primjeru odmicanja od socijalizma i približavanju demokraciji. Pod pojmom demokratizacije podrazumijevala se „rekonstrukcija političkoga poretka”, a trebala je u prvom redu rezultirati „demokratskim funkcioniranjem političkoga sustava” (Rogić, 1998: 37 – 38). Demokracija podrazumijeva „državno, tj. društveno uređenje zasnovano na zakonodavstvu koje jamči političke slobode i ravnopravnost svih građana, privatno vlasništvo i dr.” („HJP”, b, bez dat.). U Hedlovim romanima vidljivo je kako u institucijama djeluju pojedinci koji su vođeni subjektivnim ciljevima i svojim djelovanjem ruše osnovna načela demokracije i vladavine prava koja podrazumijeva „poštivanje Ustava, zakona i drugih propisa, kako od strane građana, tako i od samih nositelja državne vlasti” (Lauc, 2016: 48). „Vladavina prava nije samo formalna primjena pravnih instrumenata, nego također vladavina pravde i zaštita svih članova društva od pretjerane moći onih koji vladaju” (Isto). Naime, u Hedlovim romanima riječ je o pojedincima koji su djelatnici različitih institucija, od policije, sudstva do zdravstva, koji sudjeluju u korupciji koja podrazumijeva „korištenje vlastitog društvenog položaja da bi se prisvojile ili kome omogućile neke protupropisne privilegije”, tj. kako bi se sproveli ili prekrili različiti zločini („HJP”, c, bez dat.). Takvim funkcioniranjem državnih institucija ne radi se pomak prema budućnosti i blagostanju, koje bi trebalo biti osigurano demokracijom, nego prema destabilizaciji političkoga i ekonomskoga sustava.

U *Izbornoj šutnji* djelatnici policije sudjelovali su zločinu otmice tako što je iz policije dana fotografija Stribora Kralja koji je na temelju te fotografije otet. Nadalje, u *Ispovjednoj tajni* policija, tj. šef policije Babić sudjeluje u prikrivanju zločina i ubojstvu Davida Novaka koji je glavni osumnjičeni za ubojstvo Maše Bagarić. U *Kijevskoj piletini* ponajbolje je prikazano kako stvari u policiji funkcioniraju iz perspektive inspektora Vladimira Kovača: „Kad su lokalnom političaru ukrali novi Mercedes, koji je policija tjednima bezuspješno tražila i kad se počela drmati fotelja tadašnjem načelniku Škari, postalo mi je jasno kako stvari funkcioniraju. Načelnik, koji ga do tad nije pozdravljao kad bi se sreli na nekom od hodnika policijske zgrade, pozvao ga je u svoj ured. Ponuda je bila jasna: pronađi Mercedes, a ja ću se pobrinuti da napreduješ” (Hedl, 2019: 22 – 23).

Također, u *Kijevskoj piletini* djelovanjem pripadnika policije omogućeno je da zločinac Zoran Frank pobjegne iz zatvora kako bi izvršio ubojstvo svećenika Luke koji je znao ispovjednu tajnu

Maše Bagarić. Naime, Horvatić je prijateljevao i sa šefom zatvora pa je Zoran Frank jednostavno mogao pobjeći iz zatvora:

„Nego, taj tvoj šef Modrić, viri li iz džepa Horvatiću? Malo je reći iz džepa... Navrati u zatvor, s onim svojim pajdašem Marasom, skoro svakog petka” (Hedl, 2019: 145).

Nadalje, u romanu *Izborna šutnja* upućuje se na negativne aspekte hrvatskoga odgojno-obrazovnoga sustava prikazivanjem lika odgojitelja Zorana Kopljara za kojega se znalo da ima pedofilske sklonosti prema štíćenicama doma, ali bez obzira na to nije smijenjen sa svoje funkcije.

Također, u romanima je iskazana i kritika korumpiranoga sudstva prikazivanjem procesa namještanja "podobnoga" suca Mikloša koji je trebao presuditi u korist Ivanu Horvatiću u slučaju tužbe za klevetu gdje se na mjestu optuženoga našao Stribor Kralj. Naravno, namještanje suđenja postignuto je ucjenjivanjem: „Suđenje onom nesretniku, novinaru Striboru Kralju, dodijelili smo sucu Miklošu. Vodio sam računa da predmet dođe u prave ruke. Mikloš je Mađar, prilično tvrdoglav, slovi kao nepotkupljiv, ali ja ga držim u šaci” (Hedl, 2019: 54 – 55).

Kritika nije zaobišla ni zdravstveni sustav pa tako supruga suca Bagarića Marija Bagarić biva smještena u psihijatrijsku ustanovu jer je htjela prijaviti Horvatića za silovanje vlastitoga djeteta.

U romanima se nedužnom ne pokazuje ni institucija crkve pa tako inspektor Vladimir Kovač želi od svećenika Luke iznuditi informacije o Mašinoj ispovjednoj tajni (priznanje silovanja), pri čemu se upućuje na problem prikrivanja seksualnoga zlostavljanja i pedofilije u Katoličkoj Crkvi: „Roditelji djevojčica koje ste pipkali u sakristiji zvali su nekoliko puta posljednjih godina. Došao je novi načelnik, vrlo osjetljiv na slučaj pedofilije” (Hedl, 2015: 255).

Svi navedeni primjeri svjedoče o korupciji koja se uvukla u sve pore modernoga društva, bilo da je riječ o mitu, potkupljivanju, izvršenju usluga ili pogodovanju dodjeljivanjem određenih poslova i omogućavanjem nezasluzenoga profesionalnog napredovanja. S navedenim se može povezati i to da je *Izbornoj šutnji* poduzetniku Rokniću¹⁸ obećano mjesto šefa policije, u *Ispovjednoj tajni* i *Kijevskoj piletini* sucu Bagariću radno mjesto u Županijskom i Vrhovnom sudu. Na kraju, načelnikom policije postaje Babić koji u različitim slučajevima surađuje s Horvatićem (prikrivanje zločina i ubojstvo Davida Novaka). Kada je riječ o mitu za obavljanje određenih zločinačkih pothvata, Horvatić surađuje s različitim poduzetnicima, ljudima iz podzemlja koji umjesto njega obavljaju novčane transakcije za naručena ubojstva i otmice. Primjer za potonje pronalazimo u

¹⁸ Ivan Horvatić imao iznajmljen stan na Roknićevo ime u kojem je imao seksualne afere s maloljetnicama Ivanom Borovac i Sanjom Vuković.

liku Pingvina, Branka Marasa koji je platio "Preduzeću" za završne i fasaderske radove Striborovu otmicu:

„– Tko je iz Osijeka naručivao završne i fasaderske radove?

– Tko je naručivao ne znam, mi smo bili diskretna firma...

– Zna li tko je plaćao narudžbe iz Osijeka?

– Neki morž, foka... I danas ga viđam po Beogradu. – Da nije Pingvin?

– Taj!” (Hedl, 2015: 168).

Primjeri korupcije koji su prethodno navedeni mogu se povezati s rečenicama koje ponajbolje opisuju funkcioniranje korumpiranog sustava koji je opisan u romanu, a izgovara ih Ivan Horvatić: „Vlast je zapravo velika robna kuća iz koje uzimaš ono što ti treba i daješ onima koji tebi trebaju. Razlika je samo utoliko što im, kad si na vlasti, poklonjeno uvijek možeš uzeti” (Hegel, 2019: 55).

6.2. Utjecaj medija i cyber kriminal

Tehnološki razvoj označava jedan od vrhova trokuta modernosti, a iz njega proizlazi i djelovanje medija. Naime, može se uočiti kako je „kriza političkoga sustava prokazana pomoću medija” (Zeman, 2004: 412). Također, jedno od obilježja tranzicijskih kriminalističkih romana¹⁹ jest „premreženost mafije s medijima, ekonomijom i političkim elitama koje je korumpirala moć” (Čutura, 2021: 159). U romanima se ponovno pokazuje ambivalentnost prokazivanja jer određeni mediji pogoduju i surađuju s kriminalcima, dok drugi nastoje javnosti ponuditi istinu. Glavni urednik redakcije Darko Pek novinaru Striboru Kralju uvodi zabranu pisanja o Horvatićevoj lažnoj diplomi i kupovini automobila na temelju lažne invalidnine, a kasnije Stribor biva otpušten te pronalazi novi posao i u novim medijima dobiva slobodu pisanja. Tako u *Izbornoj šutnji* raskrinkava Horvatića kao pedofila, u *Ispovjednoj tajni* kao silovatelja, a u *Kijevske piletine* raskrinkava međunarodni šverc oružja. S druge strane, Darko Pek cijelo vrijeme održava dobru suradnju s Ivanom Horvatićem, čak se u pojedinim stvarima oko objavljivanja određenih vijesti, koje se tiču Horvatićeve reputacije, s njime počinje i konzultirati. Darko Pek filtrira informacije koje će objaviti pa je okarakteriziran kao: „Dežurni cenzor koji se lažno predstavlja kao glavni urednik” (Hedl, 2019: 306).

¹⁹ Pod pojmom tranzicijski kriminalistički roman podrazumijeva se kriminalistički roman koji tematizira razdoblje nakon rušenja socijalizma te prolazak kroz procese privatizacije, demokratizacije sve do modernizacije.

S tehnološkim razvojem može se povezati i pojava cyber kriminala. Naime, „problem kriminala ide ruku pod ruku s problemom ubrzanog tehnološkog napretka” (Čutura, 2021: 184). U Hedlovoj trilogiji imamo niz primjera koje možemo povezati s cyber kriminalom, od posjedovanja dječje pornografije do naručivanja ubojstva posredstvom dark weba. Naime, u *Izornoj šutnji* odgajatelj Zoran Kopljar na osobnom računalu posjeduje niz pornografskih sadržaja koji se između ostaloga tiču i ubijenih djevojčica iz doma: „Vladimir je bio siguran. Odgajatelj Zoran Kopljar tajno je snimao djevojčice u kupaonici. Ili su mu to dopuštale?” (Hedl, 2014: 160).

Također, poduzetnik Roknić Striboru Kralju predaje dokaz o Horvatićevom seksualnom skandalu s ubijenim maloljetnicama Ivanom Borovac i Sanjom Vuković. Kasnije je Stribor taj dokaz predočio javnosti: „Smijale su se i valjale po kauču... Onda su sjele i nekoga počele dozivati rukama. U sobi se pojavio muškarac u bijelim boksericama. Prišao je djevojčicama i sjeo između njih. Jednoj je ruku stavio između bedara, drugoj je pokušao otkopčati grudnjak. Lice mu se sada jasno vidjelo” (Hedl, 2014: 346).

S druge strane u romanima, točnije u *Kijevskoj piletini* pronalazi se primjer za djelovanje dark weba. Naime, srpski istražitelj Mažibrada Vladimiru Kovaču daje sliku Miloša Subotića koji je ubio Vesnu Horak:

„Još nešto oko tipa čiju sam ti sliku poslao – govorio je Rade Mažibrada. Propitao sam se kod kolega. Subotić poslove obavlja preko dark weba” (Hedl, 2019: 260).

6.3. Premreženost politike i podzemlja

U literaturi se ističe kako se „promjenom društvenih uvjeta mijenjaju i uzročnici kriminala” (Čutura, 2021: 156). Naime, u Hrvatskoj do promjena društvenih uvjeta dolazi tijekom tranzicijskoga procesa koji se odvijao paralelno s Domovinskim ratom. Zapravo su se modernizacija i demokratizacija odvijale u „sjeni privatizacije” (Šundalić, 1998: 190). Godina tranzicije je 1989., a upravo tada odvijaju se ključni događaji koji pogodili zemlje istočnoga bloka²⁰, a uz to se veže i „promjena društvenih uvjeta, u zemljama istočnoga bloka znatno je porastao i obujam međunarodnoga kriminala, terorizma, krijumčarenja droge, gospodarskog kriminala i pronevjera masovnih razmjera” (Čutura, 2021: 156). Tako je i u Hrvatskoj tranzicija popraćena ratom donijela niz negativnosti: „pretvorbeni kriminal, socijalno raslojavanje,

²⁰ Zeman (2021: 156) kao primjere navodi dezintegraciju Sovjetskoga Saveza kao primjera socijalističkoga sustava, Baršunastu revoluciju u Čehoslovačkoj, pad Berlinskoga zida, svrgavanje i ubojstvo rumunjskoga predsjednika Causcecuca.

preraspodjelu moći, korupciju, opću krizu pravne države, moralno rasulo” (Nemec prema Čutura, 2021: 158). Naime, „vlasništvo postaje glavni izvor nejednakosti”, tj. nastanka siromašnog sloja ljudi (Šundalić, 1998: 184). U konačnici, privatizacija je ocijenjena kao „nepravedna i nezakonita” jer poduzetnici utjelovljuju oportuniste koji „čine usluge onima iznad, političarima i državnim službenicima, a iskorištavaju one ispod sebe (Štulhofer, 1998: 174). Tako kriminal postaje „dio politike i stvarnosti (post)tranzicijskih društava (Fatić prema Čutura, 2021: 175). S druge strane, izvorom korupcije u vrijeme Domovinskoga rata smatra se i tzv. „kolektivno iskustvo opstanka na granici” koje podrazumijeva niz opaćina, razbojništva, mita i potplata koje kao glavnu svrhu imaju preživjeti i nadživjeti pogranične rizike i okolnosti (Rogić, 1998: 61). S navedenim se može povezati i švercanje cigareta čime se obogatio Branko Maras poznat pod nadimkom Pingvin: „Dečki su to shvatili kao odličnu priliku za biznis. Šverc cigarama tada je procvjetao. Ova trojica u trenirkama momci su s one strane granice. Drugu dvojicu, siguran sam, poznaješ. Pingvin i Mrki. Danas ugledni poslovni ljudi. Naš prijatelj Horvatić rado ih je isticao kao primjer uspješnih poduzetnika. Nova elita čija je deviza: ne pitaj me za prvi milijun” (Hedl, 2015: 43).

Navedeni primjer dokazuje kako je suradnja između dvaju podzemlja uspostavljena još za vrijeme mirne reintegracije švercanjem cigareta. Također, potonje je primjer za oblikovanje „promicanja kriminalaca u heroje” (Čutura, 2021: 161). Važno je spomenuti i kako se navedeno povezuje sa stvarnim događajima o kojima je Drago Hedl pisao. Naime, pri završavanju procesa mirne reintegracije hrvatskoga Podunavlja uspostavljena je cesta koja je povezivala Osijek i Vukovar gdje je uspostavljen buvljak. To je omogućilo razmjenu raznih roba između stanovnika slobodnih dijelova Hrvatske i Krajine (Usp. Isto: 177). Kasnije se suradnja hrvatskoga i srpskoga podzemlja nastavlja nizom kriminalnih radnji. Prva od njih jest otmica Stribora Kralja koja se tematizira u *Izornoj šutnji*, a koju je otkrila forenzičarka Horak, kasnije i Stribor odlaskom u Beograd. Također, u prvom romanu trilogije na isti je način naručeno i ubojstvo inspektora Vladimira Kovača. U *Kijevskoj piletini* otkriva se da je Zoran Frank ubojica don Luke, a nakon bijega iz zatvora bježi u Srbiju. Također, iza ubojstva Maše Bagarić stoji Momčilo Bogićević koji je prijavio požar na vozilu koje je pripadalo tvrtki Branka Marasa. Ubojstvo Vesne Horak povezano je s djelovanjem "Preduzeća", a o svemu Stribora obavještava novinarka Jelena:

„Probudio me Badža Stonoga... Kaže javio mu se Dule iz Preduzeća za završne i fasaderske radove... dozlogrdio mu Beograd. Kukao je i plakao, jedva preživljava, nema pograničnoga posla i tek posle dužeg vremena stigla mu je narudžba iz Hrvatske i to baš iz tvog Osijeka” (Hedl, 2019: 111).

Kasnije je otkriveno da se iza ubojstva Vesne Horak krije Miloš Subotić kojeg je iz osвете ubio inspektor Vladimir Kovač. Svi ovi primjeri potvrđuju široki spektar kriminalnih radnji koji se ostvaruju isprepletenom mrežom suradnje hrvatskoga i srpskoga podzemlja pod budnim okom političkoga moćnika Ivana Horvatića. Kada pojedinci počnu predstavljati prijetnju za otkrivanje istine, tada jednostavno bivaju likvidirani: „Uvijek su bili korak ispred nas, sad su kilometrima – reče Stribor potišteno. Horvatić i ekipa uništavaju i tragove i svjedoke” (Isto: 87).

Prijelaz iz 20. u 21. stoljeće obilježen je potkopavanjem nacija-država na svim mogućim razinama. One su na udaru globalnih, transnacionalnih mreža svih vrsta koje oblikuju kapital, proizvodnju, komunikaciju, informacije, međunarodne institucije, nadnacionalni vojni savezi, nevladine organizacije i kriminal (Usp. Castells prema Zeman, 2004: 409 – 410). Nacije-države najviše potkopava „globaliziranje ključnih ekonomskih aktivnosti, globaliziranje medija i elektronske komunikacije te globaliziranje kriminala” (Isto: 408). Globaliziranje kriminala u Hedlovoj krimi trilogiji vidljivo je na primjeru švercanja oružja u kojem sudjeluju Hrvatska, Srbija i Ukrajina, tj. vladine i nevladine organizacije. Šverc oružjem spada pod pojam kriminalne ekonomije (Isto: 355). Naime, Branko Maras sudjeluje u poslovima trgovanja oružja koje se transportira iz Srbije za Hrvatsku, a u to su upletene srpska i hrvatska vlada, a kasnije se saznaje i ukrajinski državni vrh: „U četvrtak je dogovor oko novog velikog posla. Sve je pripremljeno samo veliki bossovi moraju popiti kavu... Sve je već utovareno i spremno za put. Šest šlepera u četvrtak kreću iz Paraćina prema hrvatskoj granici. Prolaz je osiguran. Carini će biti dobre volje” (Hedl, 2015: 225).

Naime, srpska novinarka Jelena i Stribor u *Ispovjednoj tajni* otkrivaju vezu između Branka Marasa i srpskog zamjenika ministra obrane Stamenkovića koji dogovaraju poslove oko šverca oružjem: „Zar je moguće da Pingvin ima kontakte na tako visokoj razini? I da šverc oružjem dogovara s drugim čovjekom ministarstva obrane? A onda mu sine: konvoj iz Paraćina krenuo je iza podneva, čim su se Pingvin i Stamenković dogovorili. Novac je negdje izbrojan, netko je nekom javio da je sve u redu i njih su dvojica jedan drugom nazdravili. A on ih je snimio” (Isto: 282).

Nadalje, u *Kijevskoj piletini* otkriva se čitava mreža globalizacije kriminala. Naime, šleper koji je putovao iz Srbije za Hrvatsku prevrnuo se na dionici ceste A3, a dokazi o tome došli do Striborovog urednika Saše: „Vidjela je prevrnuti šleper s prikolicom, siva cerada bila je potrgana, a jarak prepun zelenkastih sanduka. Neki su se od udarca o tlo raspali. Stotinjak pušaka ležalo je okolo” (Hedl, 2019: 190).

Nadalje, hrvatski ministar obrane Šunjić biva smijenjen jer je upropastio tajne poslove s Ukrajinom. Kasnije saznaje da je surađivao s ukrajinskim ministrom obrane Bohatenkom. Naime, surađivao je i s iranskim veleposlanikom u Parizu, a suradnja se odnosi na šverca oružja: „Bio je Bohatenkov teklić, posrednik u ozbiljnom poslu. Vrlo ozbiljnom poslu. Dakle, moji su uhvatili Šunjića. Tvojima je rečeno sve, zato su ga i maknuli” (Isto: 338).

Kasnije Horvatić želi nastaviti Šunjićev posao te odlazi u Kijev pod izgovorom da ide na sastanak Interpola, a zapravo se trebao sastati s Bohatenkom: „Šleper-dva iz Srbije za Hrvatsku pa dalje, nije neki osobit problem. To na Balkanu svi rade, čak i dok međusobno ratuju. Ministri su tamo slabo plaćeni, pa valja nekako dodatno zaraditi. No Ukrajina je druga priča. Ovdje se oružje ne prodaje na šlepere, već na brodove. I sad se pojavljuje ovaj vaš smiješni lik” (Isto: 338).

Stvari se dodatno kompliciraju jer Branko Maras Srbima nije isplatio za nekoliko pošiljki oružja te od Horvatića traži diplomatsku putovnicu za Ukrajinu i kredit, ali ga Horvatić prepušta samom sebi: „...Marasu sutra istječe rok. Ljudi povezani s tamošnjim ministarstvom obrane sutra očekuju četiri milijuna eura. A Maras me jučer pita mogu li mu pomoći oko kredita. Bojim se da je više nego zakasnio” (Isto: 252).

Zbog neisplaćenoga novca Branko Maras biva ubijen, a Horvatiću je namještena afera s ukrajinskim maloljetnicama: „...Jedan od tih ministara, vojni naručio je posao. Rekao je, misleći naravno na tog Horvatića: Ne želim mrtvog, hoću da ga sečete na tanke šnite dok je živ, milimetar po milimetar, što tanje, to bolje” (Isto: 363).

Sve navedeno navodi na zaključak kako su posljedice globalnoga kriminalna na područjima ekonomije, politike i kulture mnogovrsni, ali i pogubni, te ostavljaju negativne posljedice na cjelokupno društvo. Pri tomu je narušen autoritet države jer se ometa i(ili) onemogućava uspostavljanje vladavine zakona i reda (Usp. Castells prema Zeman, 2004: 355).

7. Zaključak

Žanrovskom analizom osječke krimi trilogije Drage Hedla, u prvom dijelu rada, potvrđeno je kako ona posjeduje obilježja podžanra policijske procedure i nekoliko podvrsta trilera, a to su noir triler i protuurotnički (non-conspiracy) triler. Žanr policijske procedure potvrđen je pripovijedanjem u trećem licu, timskom suradnjom članova policije i ostalih pojedinaca, kao što su forenzičari, psihijatri, balističari i drugo, te smještanjem radnje u urbane prostore, čime se htio staviti naglasak na životnu stvarnost u kojoj kriminal djeluje kao njezina sastavnica. S druge strane, obilježja trilera ponajbolje su vidljiva na primjeru posljednjeg romana krimi trilogije, a to je *Kijevska piletina*. Naime, u središte je postavljen zločinac Ivan Horvatić i razotkrivanje svih njegovih zločina. Također, naglasak se stavlja na razloge svih počinjenih ubojstava i kriminalnih djela, koji podrazumijevaju prikrivanje zločina zbog ostvarivanja viših osobnih, tj. političkih ciljeva, a u navedenom se prepoznaju i obilježja noir trilera. Kriminalističke veze u noir trilerima nisu trajne pa na kraju Ivana Horvatića izdaju bivši suradnici koji su obavljali njegove prljave poslove. Od protuurotničkoga (non-conspiracy) trilera prepoznaju se obilježja urote u državnom sustavu koji podrazumijeva postojanje korupcije, koja je zahvatila sve državne institucije, koje djeluju pod rukovodstvom Ivana Horvatića, a protiv te urote djeluju Vesna Horak, Vladimir Kovač i Stribor Kralj, kako bi zadovoljili pravdu i vratili moral svijetu. S navedenim u poveznici dovodimo i drugi dio rada, u kojem je pisano o kritici modernoga društva na primjerima korumpiranosti pojedinaca koji su djelatnici različitih državnih institucija čime se u pitanje dovodi blagostanje koje bi trebalo biti osigurano demokracijom. Također, kritika nije zaobišla ni potkupljene, cenzorske medije. Osim toga, u drugom dijelu rada prikazane su veze podzemlja i politike koje djeluju timski u različitim kriminalnim radnjama, bilo da je riječ o obavljanju ubojstava, otmica ili švercanja oružja. Nastanak kriminalnog podzemlja Hedl je temeljio na stvarnim, kriminalnim i tranzicijskim procesima u Hrvatskoj, kao što je šverc cigareta, a upravo su ti kriminalni procesi stvorili podlogu za oblikovanje novih poduzetnika koji predstavljaju prijetnju i za političku vlast. Iz navedenoga proizlazi da je posljedica procesa modernosti globalizacija kriminala, a Drago Hedl upravo je pisanjem ovih romana htio dati svojevrsnu kritiku i na društvenu stvarnost na primjeru stvarnih zločina podvođenja maloljetnica i odvijanja kriminalnih tranzicijskih procesa u okrilju rata.

8. Literatura

Književni predlošci:

Hedl, Drago. 2014. *Izborna šutnja*. Zagreb: Ljevak.

Hedl, Drago. 2015. *Ispovjedna tajna*. Zagreb: Ljevak.

Hedl, Drago. 2019. *Kijevska piletina*. Zagreb: Ljevak.

Stručna literatura:

Bejaković, Predrag. 1998. *Privatizacija, gospodarski razvoj i demokracija: slučaj Hrvatske*, u: *Privatizacija i modernizacija* [Ivan Rogić, Zdenko Zeman]. Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, str. 97 – 129.

Čutura, Vladan. 2021. *Fenomenologija zločina u hrvatskome kriminalističkom romanu*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Lauc, Zvonimir. 2016. *Načelo vladavine prava u teorij i praksi*, u: *Pravni vjesnik*, 32 (2016) br. 3-4, str. 45 – 67.

Mandić, Igor. 2015. *Principi krimića: konture jednog trivijalnog žanra*. Zagreb: V. B. Z.

Milutinović, Dejan. 2012. *Istorijska poetika detektivske priče*. Disertacija. Niš: Univerzitet u Nišu, Filozofski fakultet.

Milutinović, Dejan. 2015. *Policijske procedure ili detektivika naravi*, u: *Philologia Mediana*, 7 (2015) 7/7, str. 129 – 143.

Pavličić, Pavao. 2008. *Krimi i politika*, u: *Sve što znam o krimiću* [Vesna Solar]. Zagreb: Ex Libris, str.123 – 128.

Primasita, Fitria A.; Ahimsa-Putra, Heddy S. 2019. *An introduction to the police procedural: a subgenre of detective genre*, u: *Journal Humanoria*, 31 (2019), br. 1, str. 33 – 40.

Rogić, Ivan. 1998. *Tranzicija i modernizacija u Hrvatskoj: likovi i kontekst*, u: *Privatizacija i modernizacija* [Ivan Rogić, Zdenko Zeman]. Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, str. 35 – 75.

Scaggs, John. 2005. *The Crime Thriller*, u: *Crime Fiction*. New York: Routledge. 105 – 117.

Scaggs, John. 2005. *The Police Procedural*, u: *Crime Fiction*. New York: Routledge, str. 85 – 105.

Šundalić, Antun. 1998. *Na putu otkrivanja ekonomske kulture kapitalizma*, u: *Privatizacija i modernizacija* [Ivan Rogić, Zdenko Zeman]. Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, str. 179 – 195.

Wagner, Peter. 2003. *A Sociology of Modernity*. London – New York: Routledge.

Zeman, Zdenko. 1998. *Antinomije moderne: filozofijske i sociologijske refleksije*, u: *Privatizacija i modernizacija* [Ivan Rogić, Zdenko Zeman]. Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, str. 11 – 35.

Zeman, Zdenko. 2004. *Autonomija i odgođena apokalipsa: Sociologijske teorije modernosti i modernizacije*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Internetski izvori:

Hrvatska enciklopedija [HE] a (bez dat.) *Triler*. Preuzeto 9.9.2022. s <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=62309>

Hrvatska enciklopedija [HE] b (bez dat.) *Institucija*. Preuzeto 3.9.2022. s <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=27550>

Hrvatska radio televizija [HRT] (bez dat.) *Šutnja – nova kriminalistička serija Dalibora Matanića*. Preuzeto 25.6.2022. s <https://hrtpriказuje.hrt.hr/serije/sutnja-nova-kriminalisticka-serija-od-7-ozujka-5511167>

Hrvatski jezični portal [HJP] a (bez dat.) *Totalitarizam*. Preuzeto 3.9.2022. s https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f19kWxF%2B&keyword=totalitarizam

Hrvatski jezični portal [HJP] b (bez dat.) *Demokracija*. Preuzeto 3.9.2022. s https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f1hnXBM%3D&keyword=demokracija

Hrvatski jezični portal [HJP] c (bez dat.) *Korupcija*. Preuzeto 3.9.2022. s https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=ellXhg%3D&keyword=korupcija

Hrvatsko narodno društvo [HND]. 2015. *Odluka članova HND-a priznanje novinarima Jutarnjeg Dragi Hedlu nagrada HND-a za životno djelo, a Sandri Bolanči za pisano novinarstvo*. Preuzeto 27.6.2022. s <https://www.hnd.hr/odluka-clanova-hnd-a-priznanje-novinarima-jutarnjeg-dragi-hedlu-nagrada-hnd-a-za-zivotno-djelo-a-sandri-bolanci-za-pisano-novinarstvo>

Jerkin, Corinna. 2016. *Naratološka početnica*, u: *Libri et liberi*, 5 (2), str. 506 – 510. Preuzeto 8.7.2022. s [https://doi.org/10.21066/carcl.libri.2016-05\(02\).0019](https://doi.org/10.21066/carcl.libri.2016-05(02).0019)

Moderna vremena a [MV] (bez dat.) *Drago Hedl: Donjodravaska obala*. Preuzeto 28.6.2022. s <https://mvinfo.hr/knjiga/9448/donjodravaska-obala>

Moderna vremena b [MV] (bez dat.) *Drago Hedl: Ispovjedna tajna*. Preuzeto 29.6.2022. s <https://mvinfo.hr/knjiga/10502/ispovjedna-tajna>

N1. 2021. *Drago Hedl: Djevojčice iz Doma podvodili su utjecajnim osobama*. Preuzeto 5.9.2022. s <https://hr.n1info.com/vijesti/hedl-uvjerio-sam-se-da-mamic-ima-originalne-dokumente-koje-imam-i-ja/>

Najbolje knjige [NK] (bez dat.) *Drago Hedl*. Preuzeto 27.6.2022. s <https://www.najboljeknjige.com/autor/drago-hedl>

Narodne novine [NN] 2011. *Odluka o odlikovanju Drage Hedla Redom Stjepana Radića*. Preuzeto 26.6. 2022. s https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2011_12_153_3161.html

Neveščanin, I. a 2022. *Drago Hedl: Upletenima u aferu seksualnog iskorištavanja djevojčica iz doma nije se dogodilo ništa, a čovjeka koji mi je sve dojavio su zatvorili na psihijatriju i držali ga pola godine!* Preuzeto 29.6.2022. s <https://slobodnadalmacija.hr/vijesti/hrvatska/drago-hedl-upletenima-u-aferu-seksualnog-iskoristavanja-djevojcica-iz-doma-nije-se-dogodilo-nista-a-covjeka-koji-mi-je-sve-dojavio-su-zatvorili-na-psihijatriju-i-drzali-ga-pola-godine-a-bio-je-zdrav-1182996>

Neveščanin, I. b 2022. *Drago Hedl: Moćnicima koji su seksualno iskorištavali djevojčice iz doma nije se dogodilo ništa, a čovjeka koji mi je sve dojavio su zatvorili na psihijatriju!* Preuzeto 5.9.2022 s <https://zadarski.slobodnadalmacija.hr/zadar/4-kantuna/drado-hedl-serija-sutnja-govori-o-osjeckim-mocnicima-koji-su-iskoristavali-djevojcice-kad-vas-tuzi-sudac-novinari-su-u-vrlo-nezgodnoj-situaciji-1182886>

Pauček-Šljivak, M. 2021. *Poznatim osobama podvodili maloljetnice iz doma*. Preuzeto 27.6.2021. s <https://www.index.hr/vijesti/clanak/poznatim-osobama-podvodili-su-maloljetnice-iz-osjeckog-doma-kazne-su-bile-minimalne/2265537.aspx>

Pogačnik, J. 2015. *Ispovjedna tajna: Važan i velik roman Drage Hedla*. Preuzeto 29.6.2022. s <https://www.jutarnji.hr/kultura/knjizevnost/ispovjedna-tajna-vazan-i-velik-krimi-roman-drage-hedla-390067>

Radio slobodna Evropa [RSE] (bez dat.) *Drago Hedl*. Preuzeto 27. 6. 2022. s <https://www.slobodnaevropa.org/author/drago-hedl/uoppy>

Telegram. hr. a (bez dat.) *Drago Hedl istraživački novinar*. Preuzeto 28. 6. 2022. s <https://www.telegram.hr/autor/drago-hedl/>

Telegram.hr. b 2015. *Nagrađivani novinar i publicist Drago Hedl pridružio se Telegramu*. Preuzeto 26.6.2022. s <https://www.telegram.hr/politika-kriminal/nagradivani-novinar-i-publicist-drago-hedl-pridruzio-se-telegramu/>

Telegram.hr. c (bez dat.) *Osječki HNK radni ogroman projekt; predstavu s 89 uloga prema romanu Drage Hedla*. Preuzeto 28.6.2022. s <https://www.telegram.hr/kultura/osjecki-hnk-radi-ogromnu-produkciju-predstavu-s-89-uloga-prema-romanu-drage-hedla/>

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Drago Hedl – novinarski i književni rad.....	2
2.1. Osječka krimi trilogija.....	3
4. Obilježja policijske procedure i trilera u osječkoj krimi trilogiji Drage Hedla.....	7
4.1. Analiza obilježja policijske procedure.....	7
4.1.1. Pripovjedač.....	8
4.1.2. Policijska hijerarhija i timska suradnja.....	8
4.1.3. Urbani svijet zločina.....	10
4.1.4. Figura istražitelja.....	11
4.2. Analiza obilježja trilera.....	13
4.2.1. Podžanrovska hibridnost.....	14
4.2.2. Propitivanje pravde i zakona.....	16
5. Modernost i modernizacija.....	18
6. Kritika modernoga društva u kriminalističkim romanima Drage Hedla.....	21
6.1. Kritika modernih društvenih institucija.....	22
6.2. Utjecaj medija i cyber kriminal.....	25
6.3. Premreženost politike i podzemlja.....	26
7. Zaključak.....	30
8. Literatura.....	31